

مجله اداره

مجلس شورای ملی

شماره تلفن ، ۲۵۴۴۸ و ۳۸۸۹۴ و ۳۸۸۹۵ و ۸۸۹۶

روزنامه یومیه

بهای اشتراك

قسمت اول ، (مذاكرات مجلسین) سالیانه ۳۰۰ ریال

قسمت دوم ، (آگهیها) ۶۰۰

شماره كامل ۸۰۰

روزنامه رسمی کشور شاهنشاهی ایران

شامل : کلیه قوانین مصوبه و مقررات - گزارش کمیسیونها - صورت مشروح مذاكرات مجلسین - اخبار مجلس - انتصابات - آگهی های رسمی و قانونی

سال هفتم

۲ شنبه ۲۰ خرداد ماه ۱۳۳۰

شماره ۱۸۳۸

شماره مسلسل ۱۵۳

دوره شانزدهم مجلس شورای ملی

مذاكرات مجلس شورای ملی

جلسه ۱۵۳

صورت مشروح مذاكرات مجلس روز ۳ شنبه ۱۴ خرداد ماه ۱۳۳۰

فهرست مطالب :

- ۱- تصویب صورت مجلس
- ۲- بیانات قبل از دستور- آقایان: موقر و مهدوی و ابریشم کار و توضیحات آقای معاون نخست وزیر
- ۳- طرح و تصویب عهدنامه مودت بین دولتین ایران و پاکستان
- ۴- طرح و تصویب عهدنامه مودت بین دولتین ایران و هندوستان
- ۵- شور اول عهد نامه مودت بین کشور شاهنشاهی ایران و کشور هاشمی اردن
- ۶- ختم جلسه بعنوان تنفس

مجلس ساعت ۹ و ۴۰ دقیقه صبح بریاست آقای رضا حکمت تشکیل شد.

(۱- تصویب صورت مجلس)

رئیس- صورت غائبین جلسه گذشته

فرائد میشود.

(بشرح زیر خوانده شد)

غائبین با اجازه - آقایان : هدایت الله یالیزی ، شکرانی ، صفوی ، بهادری ، اورنگ محمد علی مسمودی ، دکتر طباطبائی ، آشتیانی زاده ، شهاب خسروانی ، معمل ، امیر قاسم فولادوند ، حاذقی ، دکتر شایگان ، جزیره علم غائبین بی اجازه - آقایان : خاکیاز ، محمود مسمودی ، قبادیان ، مرتضی حکمت برومند ، منصف ، قهرمان ، عبدالعزیز مجتهدی ، تولیت ، حسن اکبر ، ابتهاج

دکتر مجتهدی ، دکتر سید امامی ، حبیب پناهی ، نقیه الاسلامی ، رضوی ، بیراسته ، سلطانی ، طباطبائی ، جواد مسمودی دیر آمدگان با اجازه - آقایان : دکتر بقائی یکساعت ، ناصر صدری چهل و پنج دقیقه ، کشاورز صدر یکساعت و سی دقیقه اسلامی سی دقیقه ، کرگانی یکساعت ، امینی یکساعت ، عباسی آخر وقت یکساعت کتابداری سی دقیقه دیر آمدگان بی اجازه - آقایان : امیر افشاری یکساعت و سی دقیقه ، صفائی سی دقیقه ، تیمورتاش یکساعت ، ابریشم کار سی دقیقه ، عامری یکساعت ، هراتی یک

ساعت و سی دقیقه ، فولادوند ده دقیقه ، صاحب جمع سی دقیقه ، زنکنه سی دقیقه رئیس- نسبت بصورت مجلس نظری نیست؟ آقای کنجه

کنجه- بنده نسبت بصورت مجلس عرضی دارم در عرایض بنده چند جا در مطبوعه و در موقع حروف چینی و چاپ اشتباه شده بنده اصلاح کردم میدهم بتدوینوسی رئیس- بسیار خوب، آقای فرهودی فرهودی- مختصر اشتباهی هم در عرایض بنده شده اجازه میفرمائید تصحیح کنند.

رئیس- اصلاح میشود دیگر نظری نیست؟ (گفته شد- خیر) صورت مجلس تصویب شد

(۲- بیانات قبل از دستور

آقایان: موقر، مهدوی،

ابریشم کار و توضیحات

آقای معاون نخست وزیر)

رئیس- آقای موقر

موقر- سعادت و خوشبختی یا شقاوت

و بدبختی نسبت مستقیم بسطح فرهنگ هرملتی دارد وقتی در کشوری سطح فرهنگ بالا باشد بهمان نسبت سطح زندگی بالا است و این فقر و فاقه ای که در ایران حکمفرما است و همین بدبختی که همه را فرا گرفته نتیجه مستقیمی است که با میزان فقر فرهنگی ما دارد بانوجه باین حقیقت بود که در مردمتم قانون اساسی اصل نوزدهم گفته است باینست: مدارس بخرج دولتی و ملتی و تحصیل اجباری باید مطابق قانون وزارت علوم و معارف مقرر بشود الی آخر در مملکتی که نود درصد آنها بیسواد باشند بی اطلاع باشند بعقود حق خود آشنا نباشند همین

است که ملاحظه میفرمائید تقریباً در بیست سال پیش وضع ترکیه هم از لحاظ بیسوادی شبیه ایران بود آنها هم مبارزه با بیسوادی را شروع کردند نتیجه بیست سال مبارزه آنها این شده است امروز شصت درصد بیسوادی در ترکیه از بین رفته است ولی ما هنوز نود درصد بیسواد داریم (امینی - سواد تنها بخواندن و نوشتن نیست) معلومات عمومی سواد و آشنائی بعقود اجتماعی مقدمه همین است با خواندن و نوشتن است که بفهمند اجتماع چه لازم دارد چگونه برای احقاق حق خودشان مبارزه بکنند به عقیده بنده وظیفه هر ایرانی روشن فکری است که برای اصلاح اجتماعی در درجه اول در رسیدن اصلاح معارف باشد و بسهم خودش برای اینکار کوشش بکند روی این وظیفه است است که بنده هر وقت فرصتی بدستم آمده است راجع بفرهنگ خوزستان بخصوص دشت میشان که وضع آنجا حقیقتاً شرم آور است عرضی عرض کردم که در آنجا وضع فرهنگ بکلی خراب است مدیر دبستان خانه اش همان مدرسه است یک نفر مدیر است فراش است معلم است ناظم است در هیچ گوشه ای خیال نمیشود وضعشان باین خرابی باشد بهر حال چون موضوع دانشگاه خوزستان خوشبختانه مورد توجه قرار گرفته است بنده لازم دانستم جریان پیشرفتی که حاصل شده بمرض آقایان برسانم فعلاً وزیر دارائی موافقت کرده است از اراضی اهواز که خالصه بوده و چاییدند و بردند و فرما شد مثل اطراف تهران که همینطور شد تقاضا کردم که پانصد هزار متر از آن اراضی برای دانشگاه اختصاص بدهند ایشان موافقت کردند (شوشتری - مگر آن زمین ها قسمت شد؟) بله آنجا هم قسمت شد بدتر

همین مذاكرات مشروح صد و پنجاه و سومین جلسه از شانزدهمین دوره قانونگذاری

اداره تدوین و تحریر صورت مجلس

خوزستان میتواند بیست میلیون نفرات زنده نفراتی که دارای خانه شخصی از خود باغند دارای اتومبیل و وسایلی که ما آنرا لوکس میدانیم باشند دردمان خود بیروارند و بطور کلی وضعیت اجتماعی و ترفیحات کشاورزی و اقتصادی خوزستان و تمام ایران را فراهم بکنند بنده توصیه میکنم که وزارت دارائی در این موضوع توجه بیشتری بکنند و هر چه زودتر موجبات اینکار را فراهم بیاورند و اما راجع بدانند که پزشکی بنده خوشوقتیم که عرض کنم در این باره پیشرفت بیشتری حاصل شده است فعلاً قنات میکنیم باینکه آموزشگاه عالی بهداشت تأسیس بشود بعداً ترقی بکنند و بدانند که پزشکی تبدیل بشود همین شرکت کشاورزی خوزستان و این شرکت در سال گذشته دوست و پنجاه هزار تومان ضرر داشته باینکه آب بریگان دارد زمین برایگان دارد اثاثیه کشاورزی تراکتور کامیون خرمین کوب فراوان دارد این شرکت در سال گذشته دو میلیون و نیم ضرر داشته بنده آقای وزیر دارائی پیشنهاد دارم که این موسسه را منتقل کنند بوزارت فرهنگ که موجبات تأسیس دانشکده کشاورزی را فراهم کند ایشان موافقت کردند و با اداره خلاصه مراجعه کردند در اداره خلاصه شخصی است بنام استوان (قبه زاده) آدم خوبی است ایشان بدون جهت اشکالاتی متراشمنه متلا میگوید که این شرکت ضرر نکرده بنده گفتم بیایم را بیاورید ترانزانه را بنده دیدم رسیدگی کردم معلوم شد که ۲۵۰ هزار تومان این بنگاه سال گذشته ضرر کرده است در صورتیکه بنده حاضر تقبل میکنم که این شرکت بهین مبلغ در آمد خالص داشته باشد ضرر چون شش هزار هکتار زمین و چندین متر مکعب آب در اختیار دارد و تمام وسائل کشاورزی را دارد آقای وزیر دارائی موافقت کردند که این اقدام را هم بکنند و از راه قانونی با موافقت هیئت وزراء این بنگاه را منتقل بکنند بوزارت فرهنگ برای دانشکده کشاورزی آقایان میدانند که همانطور که ما امراض گرمسیری داریم نباتات گرمسیری هم داریم و هنوز در ایران معلی برای مطالعه نباتات گرمسیری نیست و این مؤسسه موجب میشود که در این قسمت بخصوص هم مطالعه بعمل بیاید مکرر عرض کردهام که استعداد خوزستان از لحاظ کشاورزی فوق العاده است و همچنین عرض کردم که شاید خوزستان ارزش تمام بین النهرین را داشته باشد در بین النهرین از بیست سال با بنظر شروع با اصلاحات کرده اند و امروز بقدری کشاورزی ترقی کرده است که سال گذشته شصت هزار تن کنام صادر کرده و ما مجبور شدیم مقداری وارد بکنیم باز بطوریکه مطمئن اظهار عقیده کرده اند

تأسیس شده است ولی هنوز در اهواز تأسیس نشده است و حال آنکه خوزستان با سابقه ای که از آثار هنری دارد و چیزهای مهمی که در شوش کشف شده و زینت بخش موزه های عالم است سزاوار بود که این موضوع خیلی پیش از این در اهواز انجام شده باشد انجام اینکار هم مشکل نیست بنده با وزیر فرهنگ صحبت کردم موافقت فرمودند که چند سالن از عمارت جدید دبیرستانهای مجلل اهواز را برای جمع آوری این اشیاء در نظر بگیرند تنها چیزی که اینکار کم دارد قفسه است که باید تهیه شود الان مقدار زیادی آثار نفیس اضافه بر مورد احتیاج در ایران استان موجود است و همچنین مقدار زیادی هم ابار شده و الان در انبارها جمع آوری شده است که مورد احتیاج نیست اینها را با آسانی می توان با اهواز انتقال داد و تشکیل یک موزه ای داد بنده یقین دارم که خود مردم خوزستان هم استقبال میکنند و به هم خودشان هم حاضر هستند کمک هائی بکنند چنانکه خود بنده هم عدم میدهم وقتی اینکار درست شد مقداری اشیاء مهم تحویل موزه بدهم امید که آقای وزیر فرهنگ همانطور که وعده داده اند در این مورد جدیت بیشتری بکنند

رئیس - آقای مهدوی - حق شناسی نیست بردمان خدمتگذار و فدای کار در راه آسایش عمومی و حفظ اصول دیانت و آزادی یکی از واجبات و لوازم حسن اداره امور اجتماعی است بر کلیه افراد علاقمند بیهود اوضاع و احوال اخلاقی و اجتماعی اعم از نمایندگان ملت و نویسندگان محترم و متصدیان امور کشور واجب است در حفظ حدود مذهبی و شئون ملی و آداب اخلاقی از تجاوز و بیج خدمتگذاران جلوگیری و دفاع نمایند

اهمیت و عظمت مقام شامخ مرحوم آیت الله عظمی آخوند ملا کاظم خراسانی و خانواده جلیل آن مرد بزرگ بر هیچکس پوشیده نیست (صحیح است) زحمات و خدمات آن بزرگوار برای رهایی مردم کشور از زلت و اسارت استبداد و دیکتاتوری و مکرکراسی و استقلال کشور را درین راه اصول دیانت و احکام اسلامی بدست گرفته چندین وقت محتاج بتوضیح و بیان نمی باشد (صحیح است) همه میدانند که حسن توجه و مراقبت کامل آن پیشوای اسلام و آزادی یگانه عامل مؤثر در برچیده شدن اساس استبداد وقت و تأسیس اصول دموکراسی و مشروطیت ایران بوده و در این راه مجاهدت و کوشش فراوان نموده و برای تکمیل بنیان مشروطیت و جلوگیری از تجاوز و بیج و اصول اسلامی در سال ۱۳۲۹ قمری تصمصیم با آئین بکشور عزیز خود ایران گرفت هر کیفیت بود قبول اصفهان شیراز و اهواز در پنج شهر اول

بوده و در پیشگاه مبارک اعلیحضرت هایون شاهنشاهی هم هیچوقت زحمت و خدمات حضرت آیت الله خراسانی فراموش نشده همیشه مورد توجه و تقدیر میباشد اخیراً که بنام آزادی مطبوعات در کشور رویه ایجاد شد که هر کس از دیگری بجهاتی دلالت و ناراضی باشد اجرای مقاصد شخصی خود را از طریق هتاکی و دروغگوئی و نوشتن نامه ها پروزانه ها راه رستگاری خود تلقی مینمایند نسبت بمقام شامخ و مقدس حضرت آیت الله خراسانی این رویه ناپسند شروع شده و بعنوان نامه وارده از مشهد آن هم بطوریکه مدیر محترم روزنامه شخص بزرگوار را نشناسد هتاکی و بی ادبی دور از انصاف و حقیقت منتشر شده و در اداره روزنامه روی سبک و روش متصدیان تنظیم مندرجات روزانه بیچارخانه داده شده باین جهت اطمینان دارم خود ایشان و سایر کارمندان این روزنامه بی اساسی مندرجات این نامه و برخلاف حق و انصاف بودن آن نوشته را تصدیق دارند امیدوارم بهر کیفیتی صلاح و مؤثر در جلوگیری از هتک احترام و توهین برد بزرگوار باشد بقل توجه خواهند فرمود و نیز از جناب آقای دکتر مصدق استدعا دارم با مراجعه و توجه با آنچه عرض شد و گزارشاتی که از ۲۰ سال پیش از جمیع نمایندگان دولت در خراسان از مراتب خیر خواهی و کوشش ایشان در حه استقلال کشور و آسایش مردم داده اند بنظر تقدیر و تکریم از یکرود فدا کار و میهن پرست توجه مخصوص مبذول فرمائید در خانه ناگزیرم از توجه و مراقبت وزارت راه و بنگاه راه آهن و بخصوص آقای مهندس حامی که لزوم مراقبت در پیشرفت ریل گذاری راه آذربایجان و خراسان را نصب العین خود قرارداده و در مجاهده و کوشش برای انجام این امر مهم حیاتی که تأثیر کامل در بهبود اوضاع عمومی این استانها و تمام کشور دارد بنام خراسان سیاستگذاری نمایم

رئیس - آقای ابریشمکار - در روزنامه اطلاعات دیروز خبری بود مربوط بواقعه اخیر خوزستان یعنی اهواز بنده بوسیله تفهین تماس با اهواز گرفتم و تحقیق کردم اولاً معلوم شد اصل موضوع چیز مهمی نبود همانطور که در جلسه گذشته عرض کردم در تمام نقاط خوزستان یکمده اشخاص مقصد جو هستند که هم دولت میداند کهها هستند وهم آقایان و کلا همه جلو گیری از اینها هم بهر وسیله لازم است چون در هر جا دستشان آمد آتش افکنند بریا میکنند (صحیح است) گاهی بنام اصلاحات گاهی بنام مذهب گاهی بنام دیگری بالاخره اینها بعد از ظهر روز جمعه خواستند بروند بتورات کلیهها برای چی

بود بنده نشنیدم و نمیدانم ولی کلیسای نصاری نزدیک بود اشتباماً آنجا رفته اند البته مأمورین شهر بانی یا مأمورینی که مراقب آنها بودند جلو گیری کرده بودند وقعه فوراً خوابیده و اگر مختصر خسارتی وارد شده فوراً تأمین شده است ولی چیزی که خواستم عرض کنم این بود که این مطلب بهیچ وجه من الوجوه مربوط باتباع انگلیس در خوزستان و اهواز نبوده و نیست ولی البته لازم است کدولت متوجه باشد این اشخاص هر دو نفر چهار نفرش نفر در یک گوشه گاهی در آبادان گاهی در مسجد سلیمان گاهی در اهواز با اسامی مختلف زندگی میکنند خوب این وضع نیست و مردم خوزستان نمیتوانند با وجود اینطور اشخاص آسایش داشته باشند بنده خیال میکنم ضررش بیافای کشور هم برسد این است که بنده استدعا میکنم و از دولت هم خواهش میکنم نسبت باین اشخاص توجه کامل بکنند جلو گیری بکنند گرچه خود مردم و اهالی خوزستان یک قشون وسیاهی برای خدمتگزاری بدولت هستند مانع این جریان میشوند و آنها کاری از دستشان نمی آید و موفق نمیشوند بنده از این مطلب خوشوقتیم و شکر گذاری می - کنم که بعقربت گذشت اما انتظار داشتم که اگر این پیش آمد بود بجایای بدتری میرسید خوشبختانه تمام شد و بهیچ وجه من الوجوه مربوط باتباع انگلیس نبود و یک دسته از نصاری از اتباع عراق سالهای سال است مثل برادریا ما در اهواز زندگی میکنند و هیچ نگرانی در اهواز نیست بنده که در جلسه گذشته راجع بحکومت نظامی اصرار میکردم و موافقت کردم و خیلی متشکرم که آقایان هم موافقت کردند از همین نظر بود که حالا این موجیش پیدا شده است اما در موضوع تغییر مأمورین دولت از خوزستان بنده بطور اختصار در جلسه گذشته عرض کردم و اظهار نگرانی کردم و خواستم عرض کنم که مقدم مأمورین مجلی تنها نبوده است بلکه مأمورین مجلی و غیر مجلی بوده است خدا شاهد است ما مأمورینی کدر خوزستان داشتیم بسیار مردمان خوبی بودند و من تعجب میکنم و اگر از موافقت دولت نبودم و مخالف بودم دانه دانه مضرات اینکاری که مأمورین را عوض کردند میگفتم اینهم یک مرتبه فرضاً صد تارنیس اداره را یک مرتبه عوض کردند اگر در ظرف ۳ ماهه بشد شاید زیاد ضرر نداشت اما یکمده مأمورینی که سابقه در کارهای آنجا دارند آنها هم یک جای حساس اینها را اینطور بیک مرتبه عوض کردند تصور می کنم هر آدم سیاستمداری فکر کند این شرط سیاست نیست و اشتباه را تغییر و تبدیل نمیدانند و این حقی است که قانون استخدام به دولت داده است و از وظایف حقوقی مجریه است اگر آقای ابریشمکار یا سایر آقایان می بینند در اینجا خلاف قانونی شده است تذکر بفرمائید البته همیشه دولت

از تذکرات آقایان استفاده خواهد کرد ولی آقای ابریشمکار باید توجه بفرمائید که در یک چنین امر بدین مهمی که در پیش است هر تغییر و تبدیلی نباید موضوع صحبت قرار بگیرد و خدای نکرده سوءعقدهای برای خود آن مأمورین و یا مأمورینی که بجای آنها میروند پیش بیاید این مطلبی است که ما از روز اول گفتیم که اگر ما چند نفر را تغییر تبدیل می دهیم نباید سوء تفاهمی پیش بیاید که خدای نکرده اینها خیانت کرده و یا خائن بوده اند باین علت آنها را به نقاط دیگر تغییر مأموریت می دهند برای همین نظر ضمن بخشنامه ای بوزارتخانه ها گفته شد که یک روز هم اینها را بیکار نگذارند و حتی از مأمورینی که خوب کار کرده اند و انجام وظیفه را بسرحد کمال رسانیده اند از آنان تشویق شود و تقدیر بعمل آید و بنده گمان می کنم که برای آقای ابریشمکار جای سوء تفاهمی باقی نمانده باشد

ابریشمکار - بنده روزنامه نخواندم و پیری از گفته کسی نکردم این عقیده خودم بود

معاون نخست وزیر - بنده عرض کردم که اگر توضیحات بند را خوانده بودید این مطالب را بنفرمودید

(۳- طرح و تصویب عهدنامه مودت بین دولتین ایران و پاکستان)

رئیس - عهدنامه مودت ایران و پاکستان مطرح است گزارش کمیسیون امور خارجه قرائت میشود (شرح زیر قرائت شد) گزارش از کمیسیون امور خارجه بمجلس شورای ملی کمیسیون امور خارجه با حضور معاون آوزارتخانه قرار داد مودت بین دولتین ایران و پاکستان را برای شور دوم مطرح و تحت شور قرار داده اینک ماده واحده زیر را برای تصویب قضی مجلس شورای ملی تقدیم میدارد مقرر کمیسیون امور خارجه ناصر ذوالفقاری ماده واحده - مجلس شورای ملی عهدنامه مودت بین دولت شاهنشاهی ایران و دولت پاکستان را که در تاریخ ۲۹ بهمن ۲۸ با مضامین رسیده و مشتمل بر یک مقدمه و ۶ ماده میباشد تصویب بدولت اجازه مبادله نسخ صده شده آنرا میدهد

شوشتری - اجازه میفرمائید؟

رئیس - در درک موافق و مخالف قبلاً اسم نوشته اند آقای نورالدین امامی

نورالدین امامی - امروز بنده شرفیاب بودم که در تابلو چند نفر از آقایان اسم نویسی کرده اند بعنوان مخالف و موافق و چون آقای کعبی پیش دستی فرموده بودند و بعنوان

موافق اسم نوشته بودند این بود که بنده در این معاهده دولت مسلمانان پاکستان بعنوان مخالف مشروط اسم نویسی کردم

رئیس - آقا کیست که نوشته اند
آقای کشاورز صدر نوشته اند
نورالدین امامی - بسیار خوب آقای کشاورز صدر ماده اول این معاهده میگوید که نظر باینکه دولت شاهنشاهی ایران و دولت پاکستان مایلند روابط مودت بین ایران و پاکستان مستحکم گردد . روابط بین ایران و پاکستان ۱۳۷۰ سال پیش وقتیکه از حلقوم مبارک محمد بن عبدالله کلمه الله اکبر بلند شد مودت بین تمام مسلمانهای دنیا بسته شد روزی که اهل حضرت شاهنشاه جوانبخت ما با پاکستان مسافرت میفرمودند و با پاکستان وارد شدند صدای الله اکبر ۷۰ میلیون مسلمان پاکستان به تمام دنیا رفته انداخت مودت دوستی و برادری ما با ملت پاکستان تازه کی ندارد روزی که ملت ۷۰ میلیونی مسلمانان پاکستان پرچم استقلال را بر فراخت آن روز بزرگترین عهد برای ملت ایران بود (نمایندگان - صحیح است) ما خیلی خوشوقتیم که برادران صمیمی و مسلمان ما با پاکستان هر روز قدم های بیشتری در راه ترقی و تعالی خود بردارند بیش از این بنده عرایض ندارم تصور میکنم نمایندگان محترم مجلس شورای ملی امروز با تصویب این قانون و این معاهده ما دست برادری و صمیمیت بیشتری را با ملت پاکستان می دهیم دست آنها را از دور میفرسیم .

نمایندگان - احسن احسن
رئیس - آقای کشاورز صدر
عده ای از نمایندگان - نیستند آقا .

رئیس - بنابراین دیگر کسی اجازه نخواسته باید بشود دوم رأی گرفت آقایان توجه بفرمایند رأی نهائی گرفته می شود به دور دوم عهد نامه مودت بین ایران و پاکستان آقایانی که موافقت قیام بفرمایند (اکثر نمایندگان قیام کردند) تصویب شد .

(۴) طرح و تصویب عهدنامه مودت بین دولتین ایران و هندوستان

رئیس - شور دوم عهدنامه ایران و هندوستان مطرح است و قرائت می شود .
(شرح زیر قرائت شد)
گزارش از کمیسیون امور خارجه
کمیسیون امور خارجه با حضور آقای مامان آنوزارتخانه قرار داد مودت بین دولتین ایران و هندوستان را برای شور دوم مطرح و تحت شور قرارداد اینک ماده واحده زیر را برای تصویب قلمی مجلس شورای ملی تقدیم مینماید .

مخبر کمیسیون امور خارجه ناصر ذوالفقاری ماده واحده - مجلس شورای ملی عهد نامه مودت بین دولت شاهنشاهی ایران و دولت هندوستان را که در تاریخ ۲۴ اسفند ماه ۳۲۸ باضاه رسید و مشتمل بر یک مقدمه و ه ماده میباشد تصویب و بدولت اجازه مبادله نسخ صحه شده آن را می دهد .

رئیس - آقای شوشتری

شوشتری - بسم الله الرحمن الرحیم بنده باینکه معتمد همه آقایان نمایندگان این فکر را دارند که دولت و ملت ایران با تمام دول و ملل باید روابط دوستانه با حفظ شرایط متقابل داشته باشد باین کیفیت با این طرح مخالفت کردم نه از نظر اتحاد و وحدت و یگانگی بین ملت ایران و ملت هندوستان و دولت هندوستان و دولت ایران بلکه از نظر وظیفه ملی و وظیفه شرعی موظفم یک مطالبی را تذکر بدم و آن این است که متأسفانه پس از اینکه دولتین پاکستان و هندوستان تاحدی انشاه الله بحد کمال بحد اعلی استقلال و سیادت خودشان را بدست آوردند نسبت بجزئی از خاکی که جزء مجموع هندوستان را تشکیل میدهد و آن کشمیر است (کشاورز صدر - جزء هندوستان نیست) اجازه بفرمائید هر ضم را بکنم بنده شاید در بیان تاحدی بتوانم از عهده مطلب بدر آیم کشمیر یک ملکیتی است یک حوزه ای است یک منطقه ای است یک نقطه ای است که سکنه آن مسلمانند و اکثریت آن را شیعه علی مرتضی تشکیل میدهند (جمعی از نمایندگان - صحیح است) این محل سبب اختلافی شده است بین دولت برادر بمفهوم ملی خیر بمفهوم دولتی یعنی بین ملت مسلمان برادر عزیز ما که المؤمنون اخوه یا پاکستان و ملت برادر دوست ما هندوستان از اینجا خطاب میکنم دولت پاکستان باید حقوق حقه مسلمین کشمیر را تاحدا اعلی سعی بفرمایند حفظ کنند و ملت ایران را باید پشتیبان خود بدانند و مسلمین ایران را حامی این منظور بدانند این یک قسمت و اما دولت هندوستان باید متوجه باشد برای بقای استقلال خود برای جلوگیری از دستهای مرموز برای تحریکات مخصوصی خوب است حقا را به من اله الحق بر گرداند ملتی مسلمان و تابع دینی مخصوص به ملتی مسلم که تابع همان دینی است که همه آنها زیر یک کلمه زیر یک لو او همان طوری که آقای نورالدین امامی فرمودند ۱۳۷۰ سال قبل که آن موحد اول عالم وجود آن کسی که توحید را تمام انبیاء باید در مدرسه او درس بگیرند همه ما را برادر قرار داده سعی سیاسی و تکلیف سیاسی و حفظ ملی دولت هندوستان در این است که این برادران

هزیز ما را همانطوریکه آن برادران عزیز ما با کستانها درخواهست دارنودرخواست آنها با حق و حقیقت است باید برگردانند که شاید انشاء الله این عمل خود یک قدمی برای صلح بین المللی باشد این یک نظری بود که بایستی از اینجا عرض می کردم و اما در بند سوم در ماده ۳ در بند ۲ بندج موضوع اتباع و تجارت و معاملات که طبق آئین نامه ای مخصوص مبادا باید تنظیم شود بنده باینکه از اصول تجاری و اقتصادی چندان سر رشته ندارم و هیچوقت همچو ادعائی هم نکردم که چیزی را که نمی دانم اظهار اطلاع بکنم ولی آنچه را که نظرم میرسد چند سالی است که اتباع هندوستان در ایران راجع به تجارت و اطلاع آنها از یک جریانی آنها یک استفاده هائی می برند که متقابلا تجارت ایرانی این استفاده هارا نمی برند این عقیده من جایز نیست الان ما باید فکر کنیم حالا که این عهدنامه مودت بسته می شود تجارت و بازرگانان محترم ایرانی بازرگانان محترم هندوستانی در دو ملک متقابلا تجارت بکنند هر چه را که برای ما می بستانند برای آنها به بستانند هر چه را که ما برای آنها می بستانیم آنها برای ما به بستانند از این جهت است مخالفت من و البته همانطور که بخواه عرض کردم ملت ایران و مجلسین ایران نظرشان اتحاد و اتفاق با تمام دول و ملل عالم است بشرط معامله متقابل

نمایندگان - احسن

رئیس - آقای مکی
مکی - بنده اگر بعنوان موافق بالا بچه بیان مودت بین ایران و هندوستان عرایضی بسم مجلس شورای ملی میرسانم از جهت روابط سیاسی و فرهنگی است (نیوروتاش - بین ایران و امریکا) مثل اینکه آقا وقتی که تشریف می آورند در امریکا بوده اند خودتان اینجا بوده اید و فکرتان در امریکا (نیوروتاش - آقا هم مثل اینکه در هندوستان می آیند) از جهت روابط سیاسی و فرهنگی و ادبی است که قرنهاست ملت ایران با هندوستان این رابطه را داشته است مخصوصاً در دوره صفویه رابطه بسیار محکم و شدیدی بین هندوستان و ایران برقرار بوده است بطوریکه شعرای فارسی زبان در دربار هندوستان آمدورفت می کردند و غالب شاهزادگان صفوی ارتباط معنوی با دربار هندوستان داشته اند علاوه از آنها بیش تعداد زیادی از پارسیان ایرانی در هندوستان سکونت دارند بطوریکه اکنون در حدود ۳۰۰۰۰ نفر از پارسیان ایرانی در هندوستان اقامت دارند و این پارسیان کار های حساس هندوستان را در دست دارند مثلا رئیس دانشگاه هندوستان یک نفر پارسی است یا لوله کشی آب هندوستان را

پارسیان ایرانی عهددار بوده اند یارئیس بانگ هندوستان یک نفر پارسی است از لحاظ اینکه پارسیان هندوستان علاقه شدیدی نسبت بعظمت و استقلال ایران دارند آن جاه که سکونت می کنند و سکونت دارند همراه چشمشان و نگاه قلبشان بطرف ایران متوجه است هر گاه اخباری از ایران بشنوند که ایران دچار یک مصیبتی شده است آنها در این مصیبت خودشان را شریک میدانند ولی از لحاظ علاقه ای که برادران پارسی خودمان داریم تصویب این عهد نامه مودت را کاملا مفید بحال دو کشور می دانیم (نمایندگان - صحیح است) از جهت سیاسی از یک نظر این عهدنامه برای ما ضرورت دارد زیرا پس از خاتمه جنگ بین الملل دوم که غالب کشورها یکی پس از دیگری زنجیر استعمار را باره کرده اند و یاد دزد هستند که پاره کنند ملت ایران و دولت ایران بایستی تمام توجهش را صرف کند تمام قوای معنویش را بکار بیندازد که کشورها در زیر سلطه استعمار بتوانند آزادانه روی پای خودشان بایستند هنگامیکه هندوستان و پاکستان هر دو شان مستعمره انگلستان بودند ما با یک کشوری مثل انگلستان همسایه بودیم ولی وقتیکه این دو کشور مستقل شدند ما یکی هیچ ارتباط همسایگی با دولت بریتانیای کبیر نداریم و این برای دولت ایران اسباب خوشوقتی است که کشورهای همسایه و همجوارش از کشور هائی باشد که دست نشانه یک سیاست استعماری با تحت الحمایه یکی از کشورهای خارجی نباشد حالا ما باید بهسایگان خودمان علی الاصول کمک بکنیم که آنها همگی دارای استقلال حکامال بشوند و بتوانند مستقیماً با کشور ایران وارد مذاکره تجارتی و سیاسی و وادبی بشوند مثلاً اگر بجای این عهدنامه عهد نامه کشور هاشمی اردن مطرح بود مسلماً مخالفت میکرد (بعضی از نمایندگان - چرا آقا؟) برای این که همانطور ما با استقلال کشورهای همجوار خودمان علاقه مند هستیم و دلان می خواهد که آنها هم مستقل و آزاد باشند آنها هم بایستی حس متقابل داشته باشند در این گیروداری که ملت ایران نسبت بیک مسئله حیاتی خودش که آن موضوع نفت است ابراز علاقه می کند و تمام ملت ایران قیام کرده است که بتوانند این زنجیرهای استعمار را پاره کنند گاهی گاهی نغمه های شومی از برخی کشورها مثل کشور هاشمی اردن بلند میشود (بعضی از نمایندگان - بنده علی الاصول چون از کشور هاشمی اردن خبر دارم و گزارشات مأمورین سیاسی خودمان را دیده ام آنها یک کشور مستقل و آزادی نیست اینجا کشوری است تحت الحمایه

رابطه حسنه داشته باشد ما دست ندانند که و اسمش را آزاد گذاشته اند در حالی که دولت انگلستان سالی ۸ میلیون لیره بحکومت هاشمی اردن می دهد که ۱۲ هزار قوا داشته باشد آنوقت در بعضی از رادبوها من شنیدم که او میخواهد با این قوا بکمک شرکت نفت بعضی از سرحدات ایران تجاوز کند اینها فضولی است ملت ایران یک کشوری است که ۱۸ میلیون جمعیت دارد تنها یکی از عشاایر ایران کافی طاقت است که جلوی تجاوز کشور هاشمی اردن را بگیرد یا تمام خاکش را تصرف بکند اینها فضولی است که ما بکمک شرکت نفت قیام میکنیم و قوا میفرستیم و اینها را بایستی آنها بدانند که با ملکیت ایران از این شوخها کردن خیلی مشکل است و هر گاه عهدنامه مودت بین ایران و هندوستان مطرح بشود بنده با تمام قوا مخالفت می کنم و از همکاران عزیز خودم خواش میکنم که اگر با عقد قرارداد با یک کشوری که دست نشانه و تحت الحمایه یک کشور خارجی است موافقت نکنند که ما اصلا عهدنامه سیاسی و یا مودت با کشوری هاشمی اردن نداشته باشیم آنها هر فلفلی که میخواهند بکنند و ما خیلی معذرت میخواهیم از اینکه یک پول سرشاری را داریم در کشور هاشمی اردن خرج می کنیم .

رئیس - آقای مکی الان عهدنامه هندوستان مطرح است

مکی - بنده هم بعنوان جمله معترضه عرض کردم برای اینکه تصادم این بود که آقایان اگر ملاحظه بفرمایند که بنده با عهدنامه مودت بین ایران و هندوستان موافقت کردم بگویم حالا پیشنهاد کردم بکفایت می کنم دلایل وجود ایرانیان و پارسیانی است که در هندوستان زندگی میکنند و آنها هم با تمام قوا علاقه مند بسمادت و عظمت ایران هستند و هر گاه اخباری از ایران بشنوند و عظمت و سعادت ایران میشوند خوشحال می شوند و بکس هروقت اخباری از ایران که این اخبار تأثر انگیز باشد آنها راهم متأثر می کنند ولی ضمنی خواستم در این موقع عرض کرده باشم که دولت و کشور هندوستان هم با برادران مسلمان ما که در کشمیر زندگی می کنند رفتارشان را تأثیر بدین معنی همانطوریکه که اعلامیه جهانی حقوق بشر می گوید به آنها آزادی بدهند و بگذارند که در مسائل روز خودشان اظهار عقیده بکنند و آزاد باشند بطوریکه اکنون بنده میخوام برای مسلمین کشمیر سختگیری می شود و در بعضی مواقع زود خورد هائی میشود که اینها باعث تأثر تمام مسلمین جهان است و اگر هندوستان بخواهد با کشورهای اسلامی همواره

رئیس - آقای مکی الان عهدنامه هندوستان مطرح است
مکی - بنده هم بعنوان جمله معترضه عرض کردم برای اینکه تصادم این بود که آقایان اگر ملاحظه بفرمایند که بنده با عهدنامه مودت بین ایران و هندوستان موافقت کردم بگویم حالا پیشنهاد کردم بکفایت می کنم دلایل وجود ایرانیان و پارسیانی است که در هندوستان زندگی میکنند و آنها هم با تمام قوا علاقه مند بسمادت و عظمت ایران هستند و هر گاه اخباری از ایران بشنوند و عظمت و سعادت ایران میشوند خوشحال می شوند و بکس هروقت اخباری از ایران که این اخبار تأثر انگیز باشد آنها راهم متأثر می کنند ولی ضمنی خواستم در این موقع عرض کرده باشم که دولت و کشور هندوستان هم با برادران مسلمان ما که در کشمیر زندگی می کنند رفتارشان را تأثیر بدین معنی همانطوریکه که اعلامیه جهانی حقوق بشر می گوید به آنها آزادی بدهند و بگذارند که در مسائل روز خودشان اظهار عقیده بکنند و آزاد باشند بطوریکه اکنون بنده میخوام برای مسلمین کشمیر سختگیری می شود و در بعضی مواقع زود خورد هائی میشود که اینها باعث تأثر تمام مسلمین جهان است و اگر هندوستان بخواهد با کشورهای اسلامی همواره

رابطه حسنه داشته باشد ما دست ندانند که

با برادران مسلم آنها که در هندوستان زندگی می کنند بایستی بعدل و شفقت و انصاف رفتار بکنند و هر گاه بخواهد از رویه عدل و انصاف خارج شود قلوب مسلمین جهان از این اعمال آنها رنجیده خواهد شد و آنها که محتاج بشاؤون و حس همدردی سایر ملل آسیائی هستند بایستی این احساس را بکنند که هر اندازه بسلامت هندوستان بیشتر محبت و دوستی بکنند قلوب مسلمین میلیون جمعیت دارد تنها یکی از عشاایر ایران کافی طاقت است که جلوی تجاوز کشور هاشمی اردن را بگیرد یا تمام خاکش را تصرف بکند اینها فضولی است که ما بکمک شرکت نفت قیام میکنیم و قوا میفرستیم و اینها را بایستی آنها بدانند که با ملکیت ایران از این شوخها کردن خیلی مشکل است و هر گاه عهدنامه مودت بین ایران و هندوستان مطرح بشود بنده با تمام قوا مخالفت می کنم و از همکاران عزیز خودم خواش میکنم که اگر با عقد قرارداد با یک کشوری که دست نشانه و تحت الحمایه یک کشور خارجی است موافقت نکنند که ما اصلا عهدنامه سیاسی و یا مودت با کشوری هاشمی اردن نداشته باشیم آنها هر فلفلی که میخواهند بکنند و ما خیلی معذرت میخواهیم از اینکه یک پول سرشاری را داریم در کشور هاشمی اردن خرج می کنیم .

رئیس - پیشنهادی برای کفایت مذاکرات از آقای کشاورز صدر رسیده است که قرائت میشود
(شرح زیر قرائت شد)
پیشنهاد می کنم مذاکره کفایت است
رئیس - آقای کشاورز صدر
کشاورز صدر - بنده متوجه نبودم که عهدنامه مودت ایران و پاکستان صحه بتوان موافق اسم نوشته میشود و باینجهت بیرون بوم و نتوانستم این مطالبی را که برای عرض آنها اسم نویسی کردم بوم بگویم حالا پیشنهاد کردم بکفایت می کنم دلایل وجود ایرانیان و پارسیانی است که در هندوستان زندگی میکنند و آنها هم با تمام قوا علاقه مند بسمادت و عظمت ایران هستند و هر گاه اخباری از ایران بشنوند و عظمت و سعادت ایران میشوند خوشحال می شوند و بکس هروقت اخباری از ایران که این اخبار تأثر انگیز باشد آنها راهم متأثر می کنند ولی ضمنی خواستم در این موقع عرض کرده باشم که دولت و کشور هندوستان هم با برادران مسلمان ما که در کشمیر زندگی می کنند رفتارشان را تأثیر بدین معنی همانطوریکه که اعلامیه جهانی حقوق بشر می گوید به آنها آزادی بدهند و بگذارند که در مسائل روز خودشان اظهار عقیده بکنند و آزاد باشند بطوریکه اکنون بنده میخوام برای مسلمین کشمیر سختگیری می شود و در بعضی مواقع زود خورد هائی میشود که اینها باعث تأثر تمام مسلمین جهان است و اگر هندوستان بخواهد با کشورهای اسلامی همواره

بر داشته شد فرد فرد ایرانیها از صمیم قلب ابراز خوشوقتی و خرسندی کردند .
ولی هندوستان و پاکستان باید بدانند که اگر با زبر سر کشمیر اختلاف بکنند فرصتی بدست همان دولتها خواهند داد تا بیابند رخنه در این اتحاد و اتفاق بکنند و خلل در استقلال و تمامیت ارضی و آزادی آنها پیدا بشود کشمیر یک نقطه ایست و یک منطقه ایست از این هندوستان و پاکستان که مردم آن مسلمان هستند و خود بشود مردم مسلمان حاضر نیستند زیر بار و نفوذ مردم غیر مسلمان بروند و دولت هندوستان این نکته را باید بداند که اگر بخواهد بر سر کشمیر وزیر یوغ قرار دادن مسلمانان آنجا زیاد یا فشاری بکند مسلماً بشود خودش و پاکستان تمام میشود و بیبایستی با فکرات ملت های مسلمان احترام بگذارد و بگوید ما این کشمیر را او فرض ادعا در باره آن داریم بگذاریم با یک کشور مسلمان دیگر هماهنگی بکنند و با ملت کشمیر دوستی و ارفاق و ماساها بکنند و در مقام این باشند که ملت هند بخواهد چون تعداد آنها و زور آنها زیادتر است مسلمانان کشمیر را بکشد . امروز روز زور گوئی نیست امروز روزی است که دنیا دیگر اجازه نمیدهد که زور گوئی بکنند و بهمین دلیل ملت ایران قیام کرد و باز ورم نمیشود جلو این قیام را گرفت . یک نکته مختصری عرض میکنم و بر ارض خانه میدهم آن اینست که ما وقتی میخواهیم با دولتهای همجوار خودمان چه مسلمان و چه غیر مسلمان روابط دوستی و مودت را حفظ بکنیم که از صمیم قلب و حقیقه عقد دوستی و مودت داشته باشیم . جناب آقای وزیر امور خارجه توجه باین عرض بنده بکنید ما با دولت عراق دوست هستیم با دولت پاکستان همجواریم ولی این نکته را باید بگوئید بدولت عراق که شامق ندارد با برعین رابطه پیدا کند . بحرین جزه ایران است و مال ایران است و با این حق با زیها نمیشود جدایش کرد
رئیس - آقای مهدی ارباب
مهدی ارباب - مخالفت بنده با کفایت مذاکرات برای عرض دو تذکر بود مسلم است که دوستی و روابط و داد با ملت هندوستان آنچه بیشتر نسبت برادران همکیش ما یا پاکستان رابطه دوستی را برقرار کنند دوستی ما با آنها مستحکمتر خواهد بود . نکته دیگری را که خواستم عرض کنم عهد نامه مودت صرفاً با نوشتن و گذراندن قانون کافی نیست و در عمل هم بایستی دولتها رعایت کنند که مفهوم آن مشهور باشد . مترتبات روابط اقتصادی ما با هندوستان قطع شده و وزارت اقتصاد نسبت بصادرات ایران به هندوستان اهمیتی را که لازم است مبذول نینماید . اخیراً هم متأسفانه عناصر اقتصادی در وزارت اقتصاد رو به تقلیل میکنند و مفهوم اقتصاد

رابطه حسنه داشته باشد ما دست ندانند که

صادرات که از موضوعات حیاتی کشور است کمتر توجه میشود خواستم اینجا تقاضا کنم که دولت توجه کند بشکلات اقتصادی و روابطی که بین ما و هندوستان سابقاً برقرار بوده و این مشکلاتی که مانع جریان برقرار آری آن روابط است هر چه زودتر رفع کنند و بجلوس هم تذکر بدهند قانونی که در جریان است تعقیب کنند تصویب برسانند تا مفهوم آن هملی گردد . فرمایشات جناب آقای شوشتری را بنده هم تصدیق میکنم خیلی هم خوب فرمودند ما همیشه ایمان داریم بکفایت و رفتار جناب عالی .
رئیس - رأی میکنیم بکفایت مذاکرات آقایانی که موافقت قیام فرمایند (اکثر برخاستند) تصویب شد . یک پیشنهادی از آقای فرودی رسیده است که قرائت می شود
(شرح زیر قرائت شد)
اصلاح ذیل را در عهدنامه هندوستان پیشنهاد میکنم :
ماده واحده - عهدنامه مودت بین دولت شاهنشاهی ایران و دولت هندوستان که در تاریخ ۲۴ اسفند ماه ۱۳۲۸ به امضا رسیده و مشتمل بر یک مقدمه و شش ماده میباشد تصویب میگردد و بدولت اجازه داده میشود نسخ صحه شده آنرا مبادله نماید .
رئیس - آقای فرودی
فرودی - مقدمه باید عرض کنم که بکفایت مذاکراتی که امروز شد خارج از آن موازینی بود که معمولاً وقتی عهدنامه مودت مطرح میشود باید مذاکره شود در سال ۱۳۱۰ و ۱۳۱۱ بود که رأیتهای ناگوار شهر هندی با ایران آمد . او یک دو بیستی سرود وقتی که بحضور پادشاه ایران رسید آن دو بیت را خواند حالا چون فوت کرده و فعلاً عهدنامه مودت ما با هندوستان مطرح است و آن شاعر شهر هندی بلایان روح استقلال طلبانه قملازمان ملت هندوستان رفته است بنده اجازه میخوام ترجمه آن دو بیستی را اینجا بگویم . البته آقایان می دانند که ایرانیها و هندیها در اصل یکی بودند و از سرزمینهای اصلی که آمدند بعد بدوشبه منقسم شدند و یککده با ایران آمدند و یککده در هندوستان ماندند . آن شبهه ای که با ایران آمدند دولت هاشمی را تشکیل دادند و آلهائی که به هندوستان رفتند سلطنت هندی را تشکیل دادند بدینجهت است که با ایرانیها و هندیها نزدیک بودند و هر دو ملت را با هم متحد می کردند و هر دو ملت را با هم متحد می کردند و هر دو ملت را با هم متحد می کردند و هر دو ملت را با هم متحد می کردند .

رابطه حسنه داشته باشد ما دست ندانند که

موافق اسم نوشته بودند این بود که بنده در این معاهده دولت مسلمانان یا کستان بعنوان مخالف مشروط اسم نویسی کردم

رئیس - آقای کهد اسم نوشتند آقای کشاورز صدر نوشته اند

نورالدین امامی - بسیار خوب آقای کشاورز صدر ماده اول این معاهده میگوید که نظر باینکه دولت شاهنشاهی ایران دولت یا کستان مایلند روابط مودت بین ایران و یا کستان مستحکم گردد

روابط بین ایران و یا کستان ۱۳۷۰ سال پیش وقتیکه از حلقه قوم مبارک محمد بن عبدالله کله الله اکبر بلند شد مودت بین تمام مسلمانان دنیا پست شد روزی که اهل حضرت شاهنشاه جوانبخت ما با کستان مسافرت میفرمودند و با کستان وارد شدند صدای الله اکبر ۷۰ میلیون مسلمان یا کستان به تمام دنیا رفته انداخت مودت دوستی و برادری ما با ملت یا کستان تا زکی ندارد روزی که ملت ۷۰ میلیون مسلمان یا کستان پرچم استقلال را بر فراخت آن روز بزرگترین عهد برای ملت ایران بود (نمایندگان - صحیح است) ما خیلی خوشوقتیم که برادران صمیمی و مسلمان ما، یا کستان هر روز قدم های بیشتری در راه ترقی و تعالی خود بردارند بیش از این بنده عراضی ندارم تصور میکنم نمایندگان محترم مجلس شورای ملی امروز با تصویب این قانون و این معاهده ما دست برادری و صمیمیت بیشتری را بملت یا کستان می دهیم و دست آنها را از دور میفرسیم

نمایندگان - احسن احسن

رئیس - آقای کشاورز صدر **عده ای از نمایندگان** - نیستند آقا

رئیس - بنا بر این دیگر کسی اجازه نخواست باید بشوردم رأی گرفت آقایان توجه بفرمایند رأی نهائی گرفته می شود - دور دوم عهد نامه مودت بین ایران و یا کستان آقایانی که موافقت قیام بفرمایند (اکثر نمایندگان قیام کردند) تصویب شد

(۴) طرح و تصویب عهدنامه مودت بین دولتین ایران و هندوستان

رئیس - شور دوم عهدنامه ایران و هندوستان مطرح است و قرائت می شود

(شرح زیر قرائت شد)

گزارش از کمیسیون امور خارجه مجلس شورای ملی

کمیسیون امور خارجه با حضور آقای معاون آنوزارخانه قرار داد مودت بین دولتین ایران و هندوستان را برای شور دوم مطرح و تحت شور قرارداد اینک ماده واحده زیر را برای تصویب قطعی مجلس شورای ملی تقدیم میدارد

مخبر کمیسیون امور خارجه ناصر ذوالفقاری

ماده واحده - مجلس شورای ملی عهد نامه مودت بین دولت شاهنشاهی ایران و دولت هندوستان را که در تاریخ ۲۴ اسفند ماه ۳۲۸ با ماضا رسید و مشتمل بر یک مقدمه و ه ماده میباشد تصویب و بدولت اجازه مبادله نسخ صحه شده آن را می دهد

رئیس - آقای شوشتری

شوشتری - بسم الله الرحمن الرحیم بنده باینکه متقدم همه آقایان نمایندگان این فکر را دارند که دولت و ملت ایران با تمام دول و ملل باید روابط دوستانه با حفظ شرایط متقابل داشته باشد باین کیفیت باین طرح مخالفت کردم نه از نظر اتحاد و وحدت و یگانگی بین ملت ایران و ملت هندوستان و دولت هندوستان و دولت ایران بلکه از نظر وظیفه ملی و وظیفه شرعی موظفم یک مطالبی را تذکر بدهم و آن این است که متأسفانه پس از اینکه دولتین یا کستان و هندوستان تاحدی انشالله بعد کمال بعد اعلی استقلال و سیادت خودشان را بدست آوردند نسبت بجزئی از خاکی که جزء مبدوع هندوستان را تشکیل میدهد و آن کشمیر است (کشاورز صدر - جزء هندوستان نیست) اجازه بفرمایید هر ضم را بکنم بنده شاید در بیان تاحدی بتوانم از هفده مطلب بدرآیم کشمیر یک مملکتی است یک حوزه ای است، یک منطقه ای است یک نقطه ای است که سکنه آن مسلمانند و اکثریت آن را شیعه علی مرتضی تشکیل میدهند (جمعی از نمایندگان - صحیح است) این محل سبب اختلافی شده است بین دولت برادر بمفهوم ملی خیر بمفهوم دول یعنی بین ملت مسلمان برادر عزیز ما که المؤمنون اخوه یا کستان و ملت برادر دوست ما هندوستان از اینجا خطاب میکنم دولت یا کستان باید حقوق حقه مسلمین کشمیر را تاحد اعلی سعی بفرمایند حفظ کنند و ملت ایران را باید پشتیبان خود بدانند و مجلسین ایران را حامی این منظور بدانند این یک قسمت و اما دولت هندوستان باید متوجه باشد برای بقای استقلال خود برای جلوگیری از دستهای مرموز برای تحریکات مخصوصی خوب است حق را بامن له الحق برگرداند ملتی مسلمان و تابع دینی مخصوص به ملتی مسلم که تابع همان دینی است که همه آنها زیر یک کله زیر یک لوایحان طوری که آقای نورالدین امامی فرمودند ۱۳۷۰ سال قبل که آن موحد اول عالم وجود آن کسی که توحید را تمام انبیاء باید مدرسه او درس بگیرند همه ما را برادر قرار داده سعی سیاسی و تکلیف سیاسی و حفظ ملی دولت هندوستان در این است که این برادران

میزن ما را همانطوریکه آن برادران عزیز ما یا کستانها درخاست دارند و درخواست آنها با حق و حقیقت است باید برگردانند که شاید انشاء الله این عمل خود یک قدمی برای صلح بین المللی باشد این یک نظری بود که بایستی از اینجا عرض می کردم و اما در بند سوم در ماده ۳ در بند ۳ پنج موضوع اتباع و تجارت و معاملات که طبق آیین نامه ای مخصوص بعداً باید تنظیم شود بنده باینکه از اصول تجاری و اقتصادی چندان سررشته ندارم و هیچوقت همچو ادعائی هم نکردم که چیزی را که نمی دانم اظهار اطلاع بکنم ولی آنچه را که نظرم میرسد چند سالی است که اتباع هندوستان در ایران راجع به تجارت و اطلاع آنها از یک جریانی آنها یک استفاده هائی می برند که متقابلاً تجار ایرانی این استفاده هارا نمی برند این بفرموده من جایز نیست الان ما باید فکر کنیم حالاً که این عهدنامه مودت بستمی شود تجار و بازرگانان محترم ایرانی بازرگانان محترم هندوستانی در دو مملکت متقابلاً تجارت بکنند هر چه را که برای ما می پسندند برای آنها به پسندند هر چه را که ما برای آنها می پسندیم آنها برای ما به پسندند از این جهت است مخالفت من و البته همانطور که بدو عرض کردم ملت ایران و مجلسین ایران نظرشان اتحاد و اتفاق با تمام دول و ملل عالم است بشرط معامله متقابل

نمایندگان - احسن

رئیس - آقای مکی

مکی - بنده اگر بعنوان موافق بالا بجه پیمان مودت بین ایران و هندوستان عراضی بسع مجلس شورای ملی میرسانم از جهت روابط سیاسی و فرهنگی است (تیمورتاش - بین ایران و امریکا) مثل اینکه آقا وقتی که تشریف می آورند در امریکا بوده اند خودتان اینجا بوده اید و فکرتان در امریکا (تیمورتاش - آقا هم مثل اینکه از هندوستان می آیند) از جهت روابط سیاسی و فرهنگی و ادبی است که قریه است ملت ایران با هندوستان این رابطه را داشته است مخصوصاً در دوره صفویه رابطه بسیار محکم و شدیدی بین هندوستان و ایران برقرار بوده است بطوریکه شماری فارسی زبان در دربار هندوستان آمد و رفت می کردند و غالب شاهزادگان صفوی ارتباط معنوی با دربار هندوستان داشته اند علاوه از آنها پیش نهاد زیادی از پارسیان ایرانی در هندوستان سکونت دارند بطوریکه اکنون در حدود ۳۰۰۰۰ نفر از پارسیان ایرانی در هندوستان اقامت دارند و این پارسیان کار های حساس هندوستان را در دست دارند مثلاً رئیس دانشگاه هندوستان یک نفر پارسی است یا لوله کشی آب هندوستان را

پارسیان ایرانی عهدمدار بوده اند پارسی بانک هندوستان یک نفر پارسی است از لحاظ اینکه پارسیان هندوستان علاقه شدیدی نسبت بعظمت و استقلال ایران دارند آن جاهم که سکونت می کنند و سکونت دارند همراه چشمشان و نگاه قلبشان بطرف ایران متوجه است هر گاه اخباری از ایران بشنوند که ایران دچار یک مصیبتی شده است آنها در این مصیبت خودشان را شریک میدانند ولی از لحاظ علاقه ای که برادران پارسی خودمان داریم تصویب این عهد نامه مودت را کاملاً مقید بحال دو کشور می دانیم (نمایندگان - صحیح است) از جهت سیاسی از یک نظر این عهدنامه برای ما ضرورت دارد زیرا پس از خاتمه جنگ بین الملل دوم که غالب کشورهای یکس از دیگرها بجزیر استعمار را باره کرده اند و یاد رسد هستند که پاره کنند ملت ایران و دولت ایران بایستی تمام توجهش را صرف کند تمام قوای معنویش را بکار بینماد که کشورها در زیر سلطه استعمار بتوانند آزادانه روی پای خودشان بایستند هنگامیکه هندوستان و یا کستان هر دو شان مستعمر انگلستان بودند ما باید کشوری مثل انگلستان همسایه بودیم ولی وقتیکه این دو کشور مستقل شدند مادیر یک هیچ ارتباط همسایگی با دولت بریتانیای کبیر نداریم و این برای دولت ایران اسباب خوشوقتی است که کشورهای همسایه و همجواریش از کشور هائی باشد که دست نشانده یک سیاست استعماری یا تحت الحمایه یکی از کشورهای خارجی نباشد حالاً ما باید همسایگان خودمان علی الاصول کمک بکنیم که آنها همگی دارای استقلال کامل بشوند و بتوانند مستقیماً با کشور ایران وارد مذاکره تجارتی و سیاسی و ادبی بشوند مثلاً اگر بجای این عهدنامه عهد نامه کشور هاشمی اردن مطرح بود مسلماً مخالفت میکردم (بعضی از نمایندگان - چرا آقا؟) برای این که همانطور ما با استقلال کشورهای همجوار خودمان علاقمند هستیم و دلمان می خواهد که آنها هم مستقل و آزاد باشند آنها هم بایستی حس متقابل داشته باشند در این گیروداری که ملت ایران نسبت بیک مسئله حیاتی خودش که آن موضوع نفت است عرض کرده باشم که دولت و کشور هندوستان هم با برادران مسلمان ما که در کشمیر زندگی می کنند رفتارشان را تغییر بدهند و همانطور که اعلامیه جهانی حقوق بشر می گوید به آنها آزادی بدهند و بگذارند که در مسائل روز خودشان اظهار عقیده بکنند و آزاد باشند بطوریکه اکنون بنده پیشنهاد می کنم که با ایجاد اختلاف آقائی را از دست ما بگیرند و مدتها هم بر کول مردم بدبخت هندوستان و یا کستان سواری بکنند و بعد هم وقتی استقلالشان به آنها داده میشود منت بازگردانند باشد ملت ایران از استقلال و آزادی هندوستان و پاکستان بیبهایت خوشوقت شد روزیکه باین دو کشور استقلال و آزادی داده شد و یوغ استعمار و تحت الحمایه انگلستان از گردن آنها

و اسمش را آزاد گذاشته اند در حالی که دولت انگلستان سالی ۸ میلیون لیره بحکومت هاشمی اردن می دهد که ۱۲ هزار قوا داشته باشد آنوقت در بعضی از رادوها من شنیدم که او میخواهد با این قوا بکمک شرکت نفت بعضی از سرحدات ایران تجاوز کند اینها فضولی است ملت ایران یک کشوری است که ۱۸ میلیون جمعیت دارد تنها یکی از عشاریر ایران کافی است که جلوی تجاوز کشور هاشمی اردن را بگیرد یا تمام خاکش را تصرف بکند اینها فضولی است که ما کمک شرکت نفت قیام میکنیم و قوا میفرستیم و اینها را بایستی آنها بدانند که با مملکت ایران از این شوخها کردن خیلی مشکل است و هر گاه عهدنامه مودت بین ایران و هندوستان مطرح بشود بنده با تمام قوا مخالفت می کنم و از همکاران عزیز خودم خواهش میکنم که اگر با عقد قرارداد با یک کشوری که دست نشانده و تحت الحمایه یک کشور خارجی است موافقت نکنند که ما اصلاح عهدنامه سیاسی و یا مودت با هندوستان را اردن نداشته باشیم آنها هر غلطی که میخوانند نکنند و ما خیلی معذرت میخواهیم از اینکه یک پول سرشاری را داریم در کشور هاشمی اردن خرج می کنیم

رئیس - آقای مکی الان عهدنامه هندوستان مطرح است

مکی - بنده هم بعنوان جمله معترضه عرض کردم برای اینکه قسم این بود که آقایان اگر ملاحظه بفرمایند که بنده با عهدنامه مودت بین ایران و هندوستان موافقت می کنم دلیلش وجود ایرانیان و پارسیان است که در هندوستان زندگی میکنند و آنها هم با تمام قوا علاقمند بسماعت و عظمت ایران هستند و هر گاه اخباری دایر با ارتقاء و عظمت و سعادت ایران میشوند خوشحال می شوند و بکس هر وقت اخباری از ایران که این اخبار تأثیر انگیز باشد آنها را هم متأثر می کند ولی ضمنی خواستند در این موقع عرض کرده باشم که دولت و کشور هندوستان هم با برادران مسلمان ما که در کشمیر زندگی می کنند رفتارشان را تغییر بدهند و همانطور که اعلامیه جهانی حقوق بشر می گوید به آنها آزادی بدهند و بگذارند که در مسائل روز خودشان اظهار عقیده بکنند و آزاد باشند بطوریکه اکنون بنده پیشنهاد می کنم که با ایجاد اختلاف آقائی را از دست ما بگیرند و مدتها هم بر کول مردم بدبخت هندوستان و یا کستان سواری بکنند و بعد هم وقتی استقلالشان به آنها داده میشود منت بازگردانند باشد ملت ایران از استقلال و آزادی هندوستان و پاکستان بیبهایت خوشوقت شد روزیکه باین دو کشور استقلال و آزادی داده شد و یوغ استعمار و تحت الحمایه انگلستان از گردن آنها

برادران مسلم آنها که در هندوستان زندگی می کنند بایستی بمدل و شفقت و انصاف رفتار بکنند و هر گاه بخواهد از روه عدل و انصاف خارج شود قلوب مسلمین جهان از این اعمال آنها رنجیده خواهد شد و آنها که محتاج بشاون و حس همدردی سایر ملل آسیائی هستند بایستی این احساس را بکنند که هر اندازه بسلامین هندوستان بیشتر محبت و دوستی بکنند قلوب مسلمین نسبت به آنها ثورف تر خواهد شد و هر گاه بخواهد اعمال خشن و تند نسبت به آنها مرتکب شوند مسلماً قلب مسلمین جهان نسبت به آنها رنجیده خواهد بود و آنها ناچارند در این دنیا حس تعاون داشته باشند تا بتوانند از کمک سایر ملل برخوردار بشوند بنا بر این بنده عراض خودم را به همین چند کلمه خاتمه می دهم و امیدوارم که تصویب این پیمان مودت ایران و هندوستان یک وضعیت تازه ای بین دو کشور ایجاد بکند و روابط ما را در آینه طوری قرار بدهند که آنها بتوانند از مساعمت مابین خود را باشند و ما بتوانیم در مواقع حساس از آنها حمایت بکنیم

رئیس - پیشنهادی برای کفایت مذاکرات از آقای کشاورز صدر رسیده است که قرائت میشود

(شرح زیر قرائت شد)

پیشنهاد می کنم مذاکره کافی است

رئیس - آقای کشاورز صدر

کشاورز صدر - بنده متوجه نبودم که عهدنامه مودت ایران و یا کستان صحه بشود موافق اسم نوشته میشود و میتوان موافق اسم نوشتم مطرح میشود و باینجهت بیرون بوم و نتوانستم اینصطالی را که برای عرض آنها اسم نویسی کرده بودم بگویم حالا پیشنهاد کردم بکفایت مذاکره و از آقایان محترم اجازه میخواهم که چند جمله بطور کوتاه عرض آقایان برسانم همه آقایان میدانند که آسیا مخصوصاً ایران مرکز تمدن و آقائی دنیا بود در نتیجه تفاهت و اختلاف آقائی خودش را با دست خودش بربها یعنی اروپائیها داد و از دست داد این آقائی را و این نبود جز هم آهنگی و عدم اتفاق و اگر ما اتفاق و دوستی و همدانگی میداشتیم دولت انگلستان یا سرمایه داران انگلستان یا دولتهای دیگر فریبی در این مقام نمی آمدند که با ایجاد اختلاف آقائی را از دست ما بگیرند و مدتها هم بر کول مردم بدبخت هندوستان و یا کستان سواری بکنند و بعد هم وقتی استقلالشان به آنها داده میشود منت بازگردانند باشد ملت ایران از استقلال و آزادی هندوستان و پاکستان بیبهایت خوشوقت شد روزیکه باین دو کشور استقلال و آزادی داده شد و یوغ استعمار و تحت الحمایه انگلستان از گردن آنها

برداشته شد فرد فرد ایرانیان از صمیم قلب ابراز خوشوقتی و خرسندی کردند

ولی هندوستان و یا کستان باید بدانند که اگر با بر سر کشمیر اختلاف بکنند صرفی بدست همان دولتها خواهند داد تا باینند رخنه در این اتحاد و اتفاق بکنند و دخل در استقلال و تمامیت ارضی و آزادی آنها پیدا بشود کشمیر یک نقطه است و یک منطقه است از این هندوستان و یا کستان که مردم آن مسلمان هستند و خود بخود مردم مسلمان حاضر نیستند زیر بار و نفوذ مردم غیر مسلمان بروند و دولت هندوستان این نکته را باید بداند که اگر بخواهد بر سر کشمیر وزیر یوغ قرار دادن مسلمانان آنجا زیاد یا فشاری بکنند مسلماً بضرر خودش و یا کستان تمام میشود و بیبایستی با فکار ملت های مسلمان احترام بگذارد و بگوید ما این کشمیر را او فرض ادعا در باره آن داریم بکنیم یا یک کشمیر مسلمان دیگر هماغه بکنند و با ملت کشمیر دوستی و ارفاق و ماماشات بکنند و در مقام این نباشند که ملت هند بخواهد چون تعداد آنها و زور آنها زیادتر است مسلمانان کشمیر را بکشد امروز روز زور گوئی نیست امروز روزی است که دنیا دیگر اجازه نمیدهد که زور گوئی بکنند و به همین دلیل ملت ایران قیام کرد و باز ورهم نمیشود جلو این قیام را گرفت یک نکته مختصری عرض میکنم و برایشم خانه میدهم آن اینست که ما وقتی میخواهیم با دولتهای همجوار خودمان چه مسلمان و چه غیر مسلمان روابط دوستی و مودت را حفظ بکنیم که از صمیم قلب و حقیقه عقد دوستی و مودت داشته باشیم جناب آقای وزیر امور خارجه توجه باین عرض بنده بکنید ما دولت عراق دوست هستیم با دولت یا کستان همجواریم ولی این نکته را باید بگوئید بدولت عراق که شامق ندارد با بر این رابطه پیدا کنید بجزیره ایران است و مال ایران است و باین حق با برها نمیشود جدایش کرد

رئیس - آقای مهدی ارباب

مهدی ارباب - مخالفت بنده با کفایت مذاکرات برای عرض دو تذکر بود مسلم است که دوستی و روابط و داد و با ملت هندوستان آنچه بیشتر نسبت برادران همکیش ما یا کستان رابطه دوستی را برقرار کنند دوستی ما با آنها مستحکمتر خواهد بود نکته دیگری را که خواستم عرض کنم عهد نامه مودت صرفاً با نوشتن و گذراندن قانون کافی نیست و در عمل هم بایستی دولتها رعایت کنند که مفهوم آن مشهود باشد مدیریت روابط اقتصادی ما با هندوستان قطع شده و وزارت اقتصاد نسبت بسادات ایران به هندوستان اهمیتی را که لازم است بمیدول نمیدارد - اخیراً هم متأسفانه عناصر اقتصادی در وزارت اقتصاد رو به تقلیل میکنند و مستقیم اقتصاد و

صادرات که از موضوعات حیاتی کشور است کمتر توجه میشود خواستم اینجا تقاضا کنم که دولت توجه کند بمشکلات اقتصادی و روابطی که بین ما و هندوستان سابقاً برقرار بوده و این مشکلاتی که مانع جریان و برقراری آن روابط است هر چه زودتر رفع کنند و به مجلس هم تذکر بدهند قانونی که در جریان است تعقیب کنند بتصویب برسانند تا مفهوم آن عملی گردد فرمایشات جناب آقای شوشتری را بنده هم تصدیق میکنم خیلی هم خوب فرمودند ما همیشه ایمان داریم بگفتار و رفتار جناب عالی

رئیس - رأی میکنیم بصفایت مذاکرات آقایانی که موافقت قیام فرمایند (اکثر برخاستند) تصویب شد یک پیشنهادی از آقای فرهودی رسیده است که قرائت می شود

(شرح زیر قرائت شد)

اصلاح ذیل را در عهدنامه هندوستان پیشنهاد میکنم

ماده واحده - عهدنامه مودت بین دولت شاهنشاهی ایران و دولت هندوستان که در تاریخ ۲۴ اسفند ماه ۱۳۲۸ به امضا رسیده و مشتمل بر یک مقدمه و شش ماده میباشد تصویب میگردد و بدولت اجازه داده میشود نسخ صحه شده آنرا مبادله نماید

رئیس - آقای فرهودی

فرهودی - مقدمه باید عرض کنم که یکقسمت از تذکراتی که امروز شد خارج از آن موازینی بود که معمولاً وقتی عهدنامه مودت مطرح میشود باید مذاکره شود در سال ۱۳۱۰ و ۱۳۱۱ بود که رایبندران تاگور شهر هندی با ایران آمدند او یک دویستی سرود وقتی که بحضور پادشاه ایران رسید آن دو بیت را خواند حالا چون فوت کرده و فعلاً عهدنامه مودت ما با هندوستان مطرح است و آن شاعر شهیر هندی با آن روح استقلال طلبانه فلان از میان ملت هندوستان رفته است بنده اجازه میخواهم ترجمه آن دو بیت را اینجا بگویم البته آقایان می دانند که ایرانیها و هندیها در اصل یکی بودند و از سرزمینهای اصلی که آمدند بعد بدو شعبه منقسم شدند و یکمده ایران آمدند و یکمده در هندوستان ماندند آن شعبه ای که با ایران آمدند دولت هماغه نشی را تشکیل دادند و آنها هم که به هندوستان رفتند سلطنت هندی را تشکیل دادند بدینجهت است که با ایرانیها و هندیها ازاد هندو اروپائی هم می گویند و ازاد آریا تاگور میگوید که دو برادر بودند که هر کدام یک شمع فروخته بدست داشتند و راه میرفتند بعد در وسط راه از هم جدا شدند یکی بیک ست رفت و یکی بیک ست رفت دیگر یکی از آنها که دواست میرفت تند باد سوادش شیش را خاموش کرد

مقصودش ملت هندوستان است شمع استقلال هندوستان را تندباد حوادث خاموش کرد و حال آن که تا گور هستم بنشیند کی از آن برادری که شمع استقلالش خاموش شده بسمت برادر دیگری که ایران است می آیم و چون شمع ایران هنوز روشن است (شوشتری - الحمدلله) میخوام شمع خاموش شده خود را وصل کنم شمع ایران و دهر تبه شمع خود را روشن کنم یعنی استقلال هندوستان هم باین ترتیب هملی شود این عهدنامه که الان مطرح است ما با کمال خوشوقتی این عهدنامه را رأی میدیم برای اینکه آثار آن شمع خاموش شده از بین برود و بارای متفق علیهی که آقایان محترم خواهند داد با شمع ایران هندوستان روشن شود. اما این اصلاحی که بنده پیشنهاد کردم اصلاح عبارتی است دلیلش هم اینست که این فرمولی که کمیسیون خارجه تنظیم کرده از روی فرمولهای سابق است یعنی از روی فرمولهای زمانی است که مجلس سنا نبود و باینجهت نوشته است که مجلس شورای ملی عهدنامه مودت بین دولت شاهنشاهی ایران و دولت هندوستان را تصویب میکند در صورتی که این عهدنامه قبلاً تصویب مجلس سناریسیده یا بعد میرسد در صورتی که وقتی می خواهد تصویب آنها برسد باید این عبارت را عوض بکنند باید در مرتبه و عبارت را که عوض بکنند باید در مرتبه برگردد و اینجهت از تصویب این عهدنامه جلوگیری میشود. این است که بنده پیشنهاد کردم اینطور نوشته شود که عهد نامه مودت بین دولت شاهنشاهی ایران و هندوستان تصویب می شود دیگر تصویب کننده لازم نیست قید بشود. البته تصویب کننده هر دو مجلس اند بعد هم یک کلمه اینجادارند که نوشته است مشتمل بر یک ماده واحده و پنج ماده تصویب و بدولت اجازه میدانه نسخه صحه شده آنرا میدهد اینجهت از قواعد زبان فارسی عدول شده تصویب البته مصدر است اما در زبان عربی و وقتی که مادر فارسی می خواهیم آنرا بیاوریم باید علامت مصدری را هم اضافه کنیم تصویب می کنند یا در مورد مبادله هم اضافه شود که اجازه داده میشود که مبادله بنمایند باین ترتیب اولاً لازم نیست که قید مجلس شورای ملی را بکنند وقتی بکنند تصویب میشود یعنی قوه مقننه تصویب می کند این دو کلمه تصویب و مبادله هم که بصیغه مصدری اینجا ذکر شده است باید بصورت زبان فارسی در آید

رئیس - آقای مخبر ناصر ذوالفقاری - چون این ماده واحده است و ربطی با اصل قرارداد ندارد بعینده بنده این توضیحی را که جناب آقای فرمودند اشکالی ندارد و از اینکه تصویب در ماده واحده داده شود چون مقصودش ملت هندوستان است شمع استقلال هندوستان را تندباد حوادث خاموش کرد و حال آن که تا گور هستم بنشیند کی از آن برادری که شمع استقلالش خاموش شده بسمت برادر دیگری که ایران است می آیم و چون شمع ایران هنوز روشن است (شوشتری - الحمدلله) میخوام شمع خاموش شده خود را وصل کنم شمع ایران و دهر تبه شمع خود را روشن کنم یعنی استقلال هندوستان هم باین ترتیب هملی شود این عهدنامه که الان مطرح است ما با کمال خوشوقتی این عهدنامه را رأی میدیم برای اینکه آثار آن شمع خاموش شده از بین برود و بارای متفق علیهی که آقایان محترم خواهند داد با شمع ایران هندوستان روشن شود. اما این اصلاحی که بنده پیشنهاد کردم اصلاح عبارتی است دلیلش هم اینست که این فرمولی که کمیسیون خارجه تنظیم کرده از روی فرمولهای سابق است یعنی از روی فرمولهای زمانی است که مجلس سنا نبود و باینجهت نوشته است که مجلس شورای ملی عهدنامه مودت بین دولت شاهنشاهی ایران و دولت هندوستان را تصویب میکند در صورتی که این عهدنامه قبلاً تصویب مجلس سناریسیده یا بعد میرسد در صورتی که وقتی می خواهد تصویب آنها برسد باید این عبارت را عوض بکنند باید در مرتبه و عبارت را که عوض بکنند باید در مرتبه برگردد و اینجهت از تصویب این عهدنامه جلوگیری میشود. این است که بنده پیشنهاد کردم اینطور نوشته شود که عهد نامه مودت بین دولت شاهنشاهی ایران و هندوستان تصویب می شود دیگر تصویب کننده لازم نیست قید بشود. البته تصویب کننده هر دو مجلس اند بعد هم یک کلمه اینجادارند که نوشته است مشتمل بر یک ماده واحده و پنج ماده تصویب و بدولت اجازه میدانه نسخه صحه شده آنرا میدهد اینجهت از قواعد زبان فارسی عدول شده تصویب البته مصدر است اما در زبان عربی و وقتی که مادر فارسی می خواهیم آنرا بیاوریم باید علامت مصدری را هم اضافه کنیم تصویب می کنند یا در مورد مبادله هم اضافه شود که اجازه داده میشود که مبادله بنمایند باین ترتیب اولاً لازم نیست که قید مجلس شورای ملی را بکنند وقتی بکنند تصویب میشود یعنی قوه مقننه تصویب می کند این دو کلمه تصویب و مبادله هم که بصیغه مصدری اینجا ذکر شده است باید بصورت زبان فارسی در آید

رئیس - آقای مخبر ناصر ذوالفقاری - چون این ماده واحده است و ربطی با اصل قرارداد ندارد بعینده بنده این توضیحی را که جناب آقای فرمودند اشکالی ندارد و از اینکه تصویب در ماده واحده داده شود چون مقصودش ملت هندوستان است شمع استقلال هندوستان را تندباد حوادث خاموش کرد و حال آن که تا گور هستم بنشیند کی از آن برادری که شمع استقلالش خاموش شده بسمت برادر دیگری که ایران است می آیم و چون شمع ایران هنوز روشن است (شوشتری - الحمدلله) میخوام شمع خاموش شده خود را وصل کنم شمع ایران و دهر تبه شمع خود را روشن کنم یعنی استقلال هندوستان هم باین ترتیب هملی شود این عهدنامه که الان مطرح است ما با کمال خوشوقتی این عهدنامه را رأی میدیم برای اینکه آثار آن شمع خاموش شده از بین برود و بارای متفق علیهی که آقایان محترم خواهند داد با شمع ایران هندوستان روشن شود. اما این اصلاحی که بنده پیشنهاد کردم اصلاح عبارتی است دلیلش هم اینست که این فرمولی که کمیسیون خارجه تنظیم کرده از روی فرمولهای سابق است یعنی از روی فرمولهای زمانی است که مجلس سنا نبود و باینجهت نوشته است که مجلس شورای ملی عهدنامه مودت بین دولت شاهنشاهی ایران و دولت هندوستان را تصویب میکند در صورتی که این عهدنامه قبلاً تصویب مجلس سناریسیده یا بعد میرسد در صورتی که وقتی می خواهد تصویب آنها برسد باید این عبارت را عوض بکنند باید در مرتبه و عبارت را که عوض بکنند باید در مرتبه برگردد و اینجهت از تصویب این عهدنامه جلوگیری میشود. این است که بنده پیشنهاد کردم اینطور نوشته شود که عهد نامه مودت بین دولت شاهنشاهی ایران و هندوستان تصویب می شود دیگر تصویب کننده لازم نیست قید بشود. البته تصویب کننده هر دو مجلس اند بعد هم یک کلمه اینجادارند که نوشته است مشتمل بر یک ماده واحده و پنج ماده تصویب و بدولت اجازه میدانه نسخه صحه شده آنرا میدهد اینجهت از قواعد زبان فارسی عدول شده تصویب البته مصدر است اما در زبان عربی و وقتی که مادر فارسی می خواهیم آنرا بیاوریم باید علامت مصدری را هم اضافه کنیم تصویب می کنند یا در مورد مبادله هم اضافه شود که اجازه داده میشود که مبادله بنمایند باین ترتیب اولاً لازم نیست که قید مجلس شورای ملی را بکنند وقتی بکنند تصویب میشود یعنی قوه مقننه تصویب می کند این دو کلمه تصویب و مبادله هم که بصیغه مصدری اینجا ذکر شده است باید بصورت زبان فارسی در آید

رئیس - آقای مخبر ناصر ذوالفقاری - چون این ماده واحده است و ربطی با اصل قرارداد ندارد بعینده بنده این توضیحی را که جناب آقای فرمودند اشکالی ندارد و از اینکه تصویب در ماده واحده داده شود چون مقصودش ملت هندوستان است شمع استقلال هندوستان را تندباد حوادث خاموش کرد و حال آن که تا گور هستم بنشیند کی از آن برادری که شمع استقلالش خاموش شده بسمت برادر دیگری که ایران است می آیم و چون شمع ایران هنوز روشن است (شوشتری - الحمدلله) میخوام شمع خاموش شده خود را وصل کنم شمع ایران و دهر تبه شمع خود را روشن کنم یعنی استقلال هندوستان هم باین ترتیب هملی شود این عهدنامه که الان مطرح است ما با کمال خوشوقتی این عهدنامه را رأی میدیم برای اینکه آثار آن شمع خاموش شده از بین برود و بارای متفق علیهی که آقایان محترم خواهند داد با شمع ایران هندوستان روشن شود. اما این اصلاحی که بنده پیشنهاد کردم اصلاح عبارتی است دلیلش هم اینست که این فرمولی که کمیسیون خارجه تنظیم کرده از روی فرمولهای سابق است یعنی از روی فرمولهای زمانی است که مجلس سنا نبود و باینجهت نوشته است که مجلس شورای ملی عهدنامه مودت بین دولت شاهنشاهی ایران و دولت هندوستان را تصویب میکند در صورتی که این عهدنامه قبلاً تصویب مجلس سناریسیده یا بعد میرسد در صورتی که وقتی می خواهد تصویب آنها برسد باید این عبارت را عوض بکنند باید در مرتبه و عبارت را که عوض بکنند باید در مرتبه برگردد و اینجهت از تصویب این عهدنامه جلوگیری میشود. این است که بنده پیشنهاد کردم اینطور نوشته شود که عهد نامه مودت بین دولت شاهنشاهی ایران و هندوستان تصویب می شود دیگر تصویب کننده لازم نیست قید بشود. البته تصویب کننده هر دو مجلس اند بعد هم یک کلمه اینجادارند که نوشته است مشتمل بر یک ماده واحده و پنج ماده تصویب و بدولت اجازه میدانه نسخه صحه شده آنرا میدهد اینجهت از قواعد زبان فارسی عدول شده تصویب البته مصدر است اما در زبان عربی و وقتی که مادر فارسی می خواهیم آنرا بیاوریم باید علامت مصدری را هم اضافه کنیم تصویب می کنند یا در مورد مبادله هم اضافه شود که اجازه داده میشود که مبادله بنمایند باین ترتیب اولاً لازم نیست که قید مجلس شورای ملی را بکنند وقتی بکنند تصویب میشود یعنی قوه مقننه تصویب می کند این دو کلمه تصویب و مبادله هم که بصیغه مصدری اینجا ذکر شده است باید بصورت زبان فارسی در آید

رئیس - آقای مخبر ناصر ذوالفقاری - چون این ماده واحده است و ربطی با اصل قرارداد ندارد بعینده بنده این توضیحی را که جناب آقای فرمودند اشکالی ندارد و از اینکه تصویب در ماده واحده داده شود چون مقصودش ملت هندوستان است شمع استقلال هندوستان را تندباد حوادث خاموش کرد و حال آن که تا گور هستم بنشیند کی از آن برادری که شمع استقلالش خاموش شده بسمت برادر دیگری که ایران است می آیم و چون شمع ایران هنوز روشن است (شوشتری - الحمدلله) میخوام شمع خاموش شده خود را وصل کنم شمع ایران و دهر تبه شمع خود را روشن کنم یعنی استقلال هندوستان هم باین ترتیب هملی شود این عهدنامه که الان مطرح است ما با کمال خوشوقتی این عهدنامه را رأی میدیم برای اینکه آثار آن شمع خاموش شده از بین برود و بارای متفق علیهی که آقایان محترم خواهند داد با شمع ایران هندوستان روشن شود. اما این اصلاحی که بنده پیشنهاد کردم اصلاح عبارتی است دلیلش هم اینست که این فرمولی که کمیسیون خارجه تنظیم کرده از روی فرمولهای سابق است یعنی از روی فرمولهای زمانی است که مجلس سنا نبود و باینجهت نوشته است که مجلس شورای ملی عهدنامه مودت بین دولت شاهنشاهی ایران و دولت هندوستان را تصویب میکند در صورتی که این عهدنامه قبلاً تصویب مجلس سناریسیده یا بعد میرسد در صورتی که وقتی می خواهد تصویب آنها برسد باید این عبارت را عوض بکنند باید در مرتبه و عبارت را که عوض بکنند باید در مرتبه برگردد و اینجهت از تصویب این عهدنامه جلوگیری میشود. این است که بنده پیشنهاد کردم اینطور نوشته شود که عهد نامه مودت بین دولت شاهنشاهی ایران و هندوستان تصویب می شود دیگر تصویب کننده لازم نیست قید بشود. البته تصویب کننده هر دو مجلس اند بعد هم یک کلمه اینجادارند که نوشته است مشتمل بر یک ماده واحده و پنج ماده تصویب و بدولت اجازه میدانه نسخه صحه شده آنرا میدهد اینجهت از قواعد زبان فارسی عدول شده تصویب البته مصدر است اما در زبان عربی و وقتی که مادر فارسی می خواهیم آنرا بیاوریم باید علامت مصدری را هم اضافه کنیم تصویب می کنند یا در مورد مبادله هم اضافه شود که اجازه داده میشود که مبادله بنمایند باین ترتیب اولاً لازم نیست که قید مجلس شورای ملی را بکنند وقتی بکنند تصویب میشود یعنی قوه مقننه تصویب می کند این دو کلمه تصویب و مبادله هم که بصیغه مصدری اینجا ذکر شده است باید بصورت زبان فارسی در آید

رئیس - آقای امینی - چون قرار داد مودت مطرح است بنده اشاره بقراردادهائی نمی کنم که باعث تأثیر و تأسف شود ولی آقایان اطلاع دارند که قرارداد هائی هستند که مدتی برایش قید نشده است و در تمام مدت هر این مملکت گرفتار هشتم بنده تعجب می کنم که یک قراردادی اعم از این که قرارداد مودت باشد یا هر نوع قراردادی بدون تاریخ و بدون مدت باشد چون دیده شده است که این قراردادها در آرش و وزارت خارجه مقفول میشود ولی بعد از مدت ها یک دولت دیگری استناد باین قراردادها می کند و از چارزحمت میشود بنده استدعا می کنم که این قیدی برایش بفرمائید که سال و لا اقل اگر سال تمدید نشود برای سال دیگر تمدید شود که حداکثر ده سال چون در مسائل ممکن است اتفاقاتی بیفتد که لازم باشد تغییراتی در قرارداد داده شود

رئیس - آقای نبوی - معاهده بطور شور دوم مطرح میشود الان شور دوم است مطابق مواد ۲۹ تا ۱۳۱ در شور نهمی دیگر نمیشود پیشنهاد داد در شور اول هم که پیشنهاد میدهند بعنوان ارجاع بکمیسیون خواهد بود والا این تولید اشکال میکند از آقای امینی خواهش میکنم پس بکنند چون قابل رأی نیست اگر که آقای رئیس قبول کنند تازه باید بکمیسیون برود جناب عالی وارد نیست

رئیس - ماده ۱۳۳ برای توضیح مطلب قرائت میشود (بشرح زیر قرائت شد) هر گاه در صورتی نیز نسبت بعضی از شرایط اعتراضی بشود نسبت با اعتراضات مربوط بهریک از مواد فی المجلس مذاکره بعمل می آید و در صورت قبول بترتیب ماده قرارداد مودت و دوستی اشکالی پیش نخواهد آمد زیرا منی شود گفت که دوستی و مودت یک چیزی است که مبدل میشود و تبدیل خدای نکرده بیدبختی میشود (امینی - بنده مواد این قرارداد توجه فرموده ام) بنده فکرمی کنم که این اشکالی ندارد و چون قبول پیشنهاد در مجلس موجب میشود که مطابق قانون تصویب نشود بکمیسیون ارجاع بشود استدعا میکنم آقای امینی هم قانع شوند و پیشنهادشان را پس بگیرند که این کار زودتر انجام شود

رئیس - آقای ناصر ذوالفقاری - جناب آقای امینی حق دارند که نگران باشند همانطوریکه فرمودند قراردادهائی سابقاً بسته شده که موجب نگرانی هم است ولی تدبیر بفرمائید که این قرارداد در ۲۴ اسفند ۱۳۲۸ بامضاء رسیده و تا کنون هم طول کشیده از لحاظ سیاسی خیال میکنم که خوب نباشد که تغییری در این داده بشود و مجبور بشوند دو باره با دولت هندوستان وارد مذاکره بشوند بنده خواهش میکنم که این پیشنهادشان را پس بگیرند و البته در دفعه دیگر توجه خواهد شد

رئیس - امینی - چون قرار داد مودت مطرح است بنده اشاره بقراردادهائی نمی کنم که باعث تأثیر و تأسف شود ولی آقایان اطلاع دارند که قرارداد هائی هستند که مدتی برایش قید نشده است و در تمام مدت هر این مملکت گرفتار هشتم بنده تعجب می کنم که یک قراردادی اعم از این که قرارداد مودت باشد یا هر نوع قراردادی بدون تاریخ و بدون مدت باشد چون دیده شده است که این قراردادها در آرش و وزارت خارجه مقفول میشود ولی بعد از مدت ها یک دولت دیگری استناد باین قراردادها می کند و از چارزحمت میشود بنده استدعا می کنم که این قیدی برایش بفرمائید که سال و لا اقل اگر سال تمدید نشود برای سال دیگر تمدید شود که حداکثر ده سال چون در مسائل ممکن است اتفاقاتی بیفتد که لازم باشد تغییراتی در قرارداد داده شود

رئیس - آقای نبوی - معاهده بطور شور دوم مطرح میشود الان شور دوم است مطابق مواد ۲۹ تا ۱۳۱ در شور نهمی دیگر نمیشود پیشنهاد داد در شور اول هم که پیشنهاد میدهند بعنوان ارجاع بکمیسیون خواهد بود والا این تولید اشکال میکند از آقای امینی خواهش میکنم پس بکنند چون قابل رأی نیست اگر که آقای رئیس قبول کنند تازه باید بکمیسیون برود جناب عالی وارد نیست

رئیس - ماده ۱۳۳ برای توضیح مطلب قرائت میشود (بشرح زیر قرائت شد) هر گاه در صورتی نیز نسبت بعضی از شرایط اعتراضی بشود نسبت با اعتراضات مربوط بهریک از مواد فی المجلس مذاکره بعمل می آید و در صورت قبول بترتیب ماده قرارداد مودت و دوستی اشکالی پیش نخواهد آمد زیرا منی شود گفت که دوستی و مودت یک چیزی است که مبدل میشود و تبدیل خدای نکرده بیدبختی میشود (امینی - بنده مواد این قرارداد توجه فرموده ام) بنده فکرمی کنم که این اشکالی ندارد و چون قبول پیشنهاد در مجلس موجب میشود که مطابق قانون تصویب نشود بکمیسیون ارجاع بشود استدعا میکنم آقای امینی هم قانع شوند و پیشنهادشان را پس بگیرند که این کار زودتر انجام شود

رئیس - آقای ناصر ذوالفقاری - جناب آقای امینی حق دارند که نگران باشند همانطوریکه فرمودند قراردادهائی سابقاً بسته شده که موجب نگرانی هم است ولی تدبیر بفرمائید که این قرارداد در ۲۴ اسفند ۱۳۲۸ بامضاء رسیده و تا کنون هم طول کشیده از لحاظ سیاسی خیال میکنم که خوب نباشد که تغییری در این داده بشود و مجبور بشوند دو باره با دولت هندوستان وارد مذاکره بشوند بنده خواهش میکنم که این پیشنهادشان را پس بگیرند و البته در دفعه دیگر توجه خواهد شد

بنده خواهش میکنم که این پیشنهادشان را پس بگیرند و البته در دفعه دیگر توجه خواهد شد

رئیس - امینی - اگر وزارت امور خارجه بخواهد رها کند بنده پس بگیرم

رئیس - پیشنهاد دیگر قرائت می شود (پیشنهاد آقای عباس اسلامی بشرح زیر قرائت شد) ریاست محترم مجلس شورای ملی پیشنهاد می کنم لایحه مورد بحث مسکوت بماند

رئیس آقای اسلامی - علت تقدیم این پیشنهاد برای بیان یک توضیحی است که متأسفانه موقفی که این لایحه مودت با دول خارجی در دستور قرار گرفت و در وقت تدوین آن نصب شده بود بنده مازندران بودم اسم نویسی کردم و امروز هم که اصل موضوع مطرح بود بنده یک ساعت ونیم غیبت داشتم اتفاقاً موقع مقتضی بود که مطلبی عرض شود بنده راجع وزارت خارجه و امور بین وزارت خارجه مکرراً اینجا مطالبی بیان کردم و فرصت کافی نبود امروز مطالب مشروحه را بر عرض می رسانم باین مناسبت بنده پیشنهادی کردم که در این سه چهار دقیقه ای که نظامنامه اجازه میدهد مطالبها را بیان کنم بنده اصولاً آقای کاظمی با هر قراردادی که منتهی به چگونگی آتاری بر ای ملت ایران نیست مغالطه بکیش همین قراردادهای مودت است که ما با دول خارجی می بندیم برای اینکه بهیچوجه نفع ملت ایران نیست مغالطه بنده یک مغالطه بنده است که بنده بتیبات مشرف بودم مسافرتی بکشور ممالک مجروره ماوراء اژدن می کردم اتفاقاً نیمه شب گیر کردم یک اشکالی پیش آمد که مربوط بیک از همراهمان ما بود تلفن کردم بهمان پایتخت کشور آقای وزیر مختار ایران را خواستم که این جا در بیان این بیچاره ها گیر کرده اند جناب آقای وزیر مختار در یک هفتگی اقامت داشتند در هتل قیلا در لایبا خریدشان هم نبودند یک عربی گوشی را گرفت که فارسی را نمی دانست و مترجم سفارتخانه بود بنده نفهمیدم که این چه مترجم و منشی است که فارسی نمی داند و بچه درد آقای وزیر مختار می خورد بنده عصبانی شدم و گوشی را گذاشتم زمین آقای منکی هم بودند بعد بالاخر ما بزرور خودمان از دست عربها خلاص شدیم و آن چهار تا ما شین دیگر را هم رماندا ختم حالا اگر ما نبودیم و یک ایرانی بدبخت می رفت آنجا گیر می کرد تکلیفش چه بود اینها خیال می کردند رفته اند آنجا باید یک حقوقی بگیرند و همینطور بگردند و هیچ موقع در سر کار و سر و سران نباشند بنده عرض می کنم که این قراردادها مثل

هدیه نامه سعد آباد است که هر وقت مقتضیات ایجاب کرد مورد استفاده قرار گیرد و هر وقت نخواستند به نفع ملت ایران نخواهد بود بنده از این جهت که هیچوقت این قراردادها به نفع ملت ایران نیست با آنها موافق نیستم و می گویم چرا وقت مجلس گرفته شود اصلاً این قراردادها یک شاهی بدر مملکت نخواهد خورد و با تمام ملامتای که بنده و تمام نمایندگان مجلس به ملت هندوستان داریم این قراردادها نه با هندوستان با هیچ کشور دیگری فایده نخواهد داشت باین جهت بنده پیشنهاد کردم که مسکوت بماند

رئیس - آقای دکتر هدایتی - مخالف بنده با این پیشنهاد از این جهت است که همانطور که گفته شده سه سال است که این عهد نامه در آرش و مجلس مانده و تصویب شدن آن اثر خوبی ندارد خواهش میکنم پیشنهادشان را پس بگیرند

امینی - عرض کنم که باید قبل از طرح موضوع پیشنهاد مسکوت ماندن را بدهند نه بعد از شور دوم لایحه این اصلاً از اول صحیح نبوده است

رئیس - نیست همچو چیزی عیب کار این است که در هر ماده ای باید آئین نامه را خواند

اسلامی - بنده پیشنهاد را پس گرفتم

ناصر ذوالفقاری - اجازه می - فرمائید ایشان نسبت به ما مورین خارجه توهین کردند اجازه بفرمائید جواب داده شود

رئیس - پیشنهادشان را پس گرفتند پیشنهاد دیگری قرائت میشود (پیشنهاد آقای عامری بشرح زیر قرائت شد) پیشنهاد می کنم مجرمین نظامی نیز ضمیمه شود

رئیس - آقای عامری - بنده این پیشنهاد را نکردم که خیلی جدی باشد خواستم توضیح بدهم که رقم ابهام باشد باین پیشنهادها می که آقایان فرمودند در قرار داد مودت بهیچ وجه من الوجوه معدول نیست که این صحبتها بشود این صحبتها مربوط بقرارداد است داد است برای استرداد که موادی پیش بینی نشده است در اینجا بهیچوجه من الوجوه برای استرداد صحبتی نشده اگر آقایان نسبت بهریک از این مواد اشکالی بکنند این مواد که الان هست مربوط به مودت است که جزو برنامه هر دولتی بود کراراً هم مجلس تصویب کرده اینجا چیزی ندارد نوشته روابط دوستی برقرار بشود و روابط دوستی هم آثار در دوست محترم من جناب آقای امینی پیشنهاد کردند که مدت داشته باشیم مدت

لازم ندارد مگر اینکه يك اضطرار يك شوکی پیش بیاید حتی در مداخلات هم روابط برقرار است منتهی از طریق مسالمت رفع میشود يك ایراد دیگر بنده این است راجع باینکه گفتند در استرداد مجرمین سیاسی را موضوع بکنند این در موقعی است که قراردادی گذاشته شود در موضوع استرداد اینها نوشته میشود که طرفین موافقت می کنند که در این مسائل قراردادی منعقد بشود در آنجا هم اگر گذاشته نشود اشکالی ندارد چون دودسته مجرمین هستند که مطابق قوانین دنیا آنها را رد نمیکنند یکی مجرمین سیاسی یکی مجرمین نظامی مجرمین نظامی (پورسان میلی تر) راهم هیچوقت مسترد نمیکنند منتهی در اینکه مجرمین نظامی کجا هستند بحث زیاد شده کتابهای مفصلی نوشته شده و آخر گفته اند که مجرمین دو قسمند يك عده را کرده اند مجرمین نظامی و يك عده را مجرمین سیاسی و گفته اند مجرمین نظامی آنهاست هستند که برای فرار از خدمت نظام پناهنده می شوند بنده پیشنهاد را پس گرفته خواستم توضیح بدهم که مذاکره ای که کردند جای هیچکدامش اینجا نیست این يك قرارداد مودتی است که اگر تجزیه و تحلیلش فرمایید دوتا ماده دارد یکی روابط دوستی برقرار شود یکی هم طرفین فرار میکنند که در آیه این قرارداد ها را با هم منعقد بکنند و یکی هم اگر اختلافی پیدا شد از طریق مسالمت حل نمایند بنابراین تمام صحبت هاییکه اینجا شد خارج از موضوع قرارداد مودتی بوده است و بنده پیشنهاد را پس گرفتم .

خروج فرد از نظر قضاوت موضوع است پس تمام اینها یک پناهنده می شوند حرکت می کنند بمالک اعم از نظامی و سیاسی متمه نه مجرم اگر مجرم باشند راه فرار ندارند بناء علیهذا در اینجا بعقیده من وزارت امور خارجه و دولت این معنی را باید در نظر بگیرد طوری تنظیم بکند که اشکال بر نخورد حالا اینجا آقای دکتر فاطمی کلمه ای را گفتید يك نفری اگر طبق قوانین مملکت خودش اگر تمام مراحل قانونی را بپوشد معنای معنی که شما به قوانین اگر بر گردیدم راجع کنید استرداد او برای يك مملکتی اگر استرداد بکنند ممکن است زحمات دیگری تولید کند من نمی خواهم بگویم که این هر ضم صد در صد صحیح است من همچو تشخیص می کنم این پناهنده گان راه چیک را نمی توانیم از نظر حرف مصطلح قضائی مملکت خوهمان مجرم بشناسیم و اگر مجرم شد در توقیف هستند پس اگر لغت متهم گفته شود صحیح است و اگر نه مجرم غلط است رأی هم بدهند صحیح نیست.

آنهاست بنابراین استرداد این قبیل اشخاص صحیح نیست و اگر متهم نوشته شود اشکال زیادی تولید می کند و بنده با این پیشنهاد مخالفم ضمناً بنده میخواستم از مسوقیت استفاده کنم جناب آقای اسلامی راجع به مأمورین وزارت خارجه کم لطفی فرمودند باید عرض کنم که مأمورین وزارت خارجه از جوانهای تحصیل کرده و با کدامن و شریف این مملکت هستند .

اسلامی اهری - اجازه فرمایید بنده عضو کمیسیون هستم توضیحی بدهم رئیس - عضو کمیسیون نه فقط مخبر میتواند توضیح بدهد عاقری - همه اینها مبتنی بر اشتباه است اسلامی - من کی گفتم یا کدامن بنسختند آقای ذوالفقاری عرایض بنده را تحریف کردند مطابق ماده ۱۰۹ اظهار دارم رئیس - ۱۰۹ از بین رفته حالا بنشینید که رأی گرفته شود باین پیشنهاد یکی از نمایندگان - اجازه بدهید توضیح داده شود

رئیس - توضیح بقدر کافی داده شد همه آقایان فهمیدند یکنفر مخالف اسم نوشته صحبت میکنند آقای دکتر معظمی صحت کردند آقایانی که بایشهاد آقای شوشتری موافقت قیام فرمایند (چند نفر قیام نمودند) تصویب شد. دیگر پیشنهادی نیست. رأی گرفته میشود باده واحده آقایانی که موافقت قیام کنند (اکثر برخاستند) معاهده ایران و هندوستان تصویب رسید

(۵) شور اول عهدنامه مودت بین کشورهای ایران و کشورهای اردن)
رئیس - معاهده ایران بادولت هاشمی اردن مطرح است ولی شور اولست گزارش کمیسیون قرائت میشود (شرح زیر قرائت شد)
گزارش از کمیسیون امور خارجه مجلس شورای ملی عهدنامه مودت بین کشورهای ایران و کشورهای اردن در کمیسیون امور خارجه با حضور نمایندگان دولت مطرح با شور اول آن موافقت بعمل آمده و این گزارش آنرا تقدیم مجلس شورای ملی مینماید .
رئیس - آقای ذوالفقاری مخبر کمیسیون امور خارجه ناصر ذوالفقاری می کنم که مقصرین نوشته شود .
رئیس - آقای ذوالفقاری مخبر کمیسیون امور خارجه -

اینجا بنده فکر می کنم که دو فقره بیشتر نباشد با متهم است یا مجرم در قوانین بین المللی در تمام جاها مجرم ذکر شده اگر بخواهم بعقیده بنده لفظ مجرم ذکر نکنیم مصونیت از بین میرود و هر کس را میشود بتوان متهم توقیفش کرد و اسباب زحمت

اسلامی جدید التاسیس است و با این عهد نامه ما میخواهیم با او روابطی برقرار کنیم . البته مردم انتظار دارند که بحث در این عهد نامه در اینجا بصورت کاملی انجام بگیرد تا هم این دولت و کشور هاشمی اردن شناخته شود و هم رأی که نمایندگان محترم میدهند با يك بصیرت کاملتری باشد بطور کلی تردیدی نیست که تمام ملل عالم میل دارند با یکدیگر دوست باشند و با اصول مودت زندگانی بکنند و یکی از ملت هایی که در این طریق امتحانات شایسته داده است ملت ایران است بخصوص که طرف این مملکت هم عنوان يك کشور همکیش و هم مذهب را داشته باشد . بنا بر این در اصل قضا که ما بخواهیم روابط و داریه ای با دولت هاشمی اردن ایجاد بکنیم روی اصول کلی سیاسی که تا بحال ما زندگانی کرده ایم تصور میکنم جای بحث زیادی نباشد اما بنده تصور میکنم از موقعی که سازمان ملل متحد با آن استقامت نسبت جامع و محکم که دارد ، تأسیس شده کبیة دول و مللی که عضو سازمان ملل متفق هستند بوسیله سازمان و در محل سازمان با یکدیگر ارتباط طبیعی و ارتباط سیاسی دارند و وقتی لازم میشود که این ارتباط عمومی را تبدیل بیک ارتباط خاصی بکنند و يك قرارداد خاصی منعقد بکنند که دارای يك منافع مشترك و يك ارتباطاتی علاوه بر آنکه دو دولت یا دولت در دنیا دارند داشته باشند .

برای آنکه اگر اصل را بر این قرار بدهیم که هر دولتی یا هر دولت دیگری عهد نامه خاصی داشته باشد چه بسا میشود قسمت عده ای از این عهدنامه در عمل مورد استفاده و حاجت قرار نگیرد گرفت و آن وقتو زحمتی که صرف تنظیم و تصویب بچریان گذاردن آن عهدنامه ای بکلی بهر مورد بنابراین در این موضوعی که ما وارد شده ایم یعنی عهد نامه شده که با کشور هاشمی اردن آورده اند و مطرح کرده ایم اولاً بنده خیلی اشتیاق داشتم بدانم که البته این جنبه سؤال دارد امیدوارم آقای وزیر امور خارجه و مخبر کمیسیون امور خارجه يك جواب کفایتی بدهند اولاً آیا در حرف بین المللی وقتی می گویند يك کشور یا يك ملت حد اقل جمعیت و حداقل مساحت برای يك ملت و يك کشور هست یا نیست برای اینکه این ترتیبی که در خواص مباحثه پیش آمده است و امتیاز طوری سابق شمانی دارد با جزاء خیلی کوچک منقسم میشود و پاره ای از این اجزاء حتی حد اقل جمعیت يك شهر متوسط راهم ندارند (صحیح است) بطور

ممکن است که ما بجز يك از این اجزاء نام کشور بگذاریم به آن عده قلیل از سکنه اسم ملت بگذاریم ؟ و بیائیم آنها را هم عرض و هر دین ملت های کثیر الجمیت و کشورهای وسیع قرار بدهیم و ارتباطاتمان را دوش بدوش با آنها برقرار بکنیم برای آنکه عهدنامه بستن يك تعهداتی را ایجاد میکند طبیعی است ما وقتی با يك کشور دوست هزار نفری یا سیصد هزار نفری عهد نامه ببنسیم يك تعهدات متقابلی ایجاد می شود رئیس - آقای فرهودی نامه فرماید (چند لفظ بعد اکثریت نیست) فرهودی - عرض کنم که وقتی ما يك عهدنامه مودت با يك دولت و ملتی می بندیم این البته عیب و بیخود نیست این برای نتیجه است آن نتیجه عبارتست از يك تعهدات متقابل بنده میخواهم بدانم اگر ما با يك کشوری که سیصد هزار نفر می کشم که ایشان به بندند در این عهد مودتی که ما پیشنهاد شده و ما تحت شور متقابلی بگذاریم این معنیش این است که ۱۸ میلیون جمعیت را متحد کرده ایم که تعهد مساوی با سیصد هزار نفر داشته باشند این در حرف روابط بین المللی صحیح نیست اگر بخواهیم تعهداتمان عمل کنیم ما باستی تعهداتمان مساوی باشد اگر نخواهیم عمل بکنیم چرا عهدنامه ببندیم نه خدای نکرده يك وقتی بما بگویند که عهدی بستند و عمل نکردند اگر بخواهیم عمل بکنیم دور از تناسب و انصاف است که تعهدی در مقابل يك جمعیت قلیلی و يك کشور کوچکی بکنیم و تمام جمعیت کشور خودمان و ملت خودمان را متحد آن عهد نامه قرار بدهیم. بنا بر این بنده یکی اینجا تردید برایم هست که آیا واقعا حساب این ارتباط سنجیده شده است یا خیر ؟ و آیا کافی نیست که همان ضوابطی که این ملل و دول در سازمان ملل متحد دارند و با تطبیق با ما مربوط هستند همان ارتباط اکتفا شود ، یا حتماً ضرورتی دارد که عهدنامه خاصی ببندیم . از اینها گذشته باز يك مطلبی است که برای بنده جنبه استهتام دارد و امید وارم که جناب آقای وزیر امور خارجه روشن فرمایند . میخواهم ببینم چه منفعتی مشترك خاصی ما این کشور داریم ؟ آیا در امور تجارتی اینها صادراتی دارند که بدرما میخورد آیا از نکت ما صادراتی میبرند ؟ آیا با يك ارتباط فرهنگی کاملی ممکنست بین ما و آنها برقرار شود که آنها از دانشگاه های ما استفاده کنند ، آنها از مدارس ما استفاده کنند بنده جز يك اساس مذهبی یعنی يك دین اسلام تا بحال هر طرف پناه

خاصی بین خودمان و این دولتی که عهدنامه اش مطرح است نمی بینم که این عهد نامه مساوی است و همه تعهدات متقابلی است و در عمل باید بسنجیم که تعهد ۱۸ میلیون چه جور است ، تعهد ۲۵۰ هزار نفر چه جور است ؟ آیا این تعهد واقعا صحیح است اینست که بنده میخواستم که جناب آقای وزیر امور خارجه که با يك روح تازه تری وارد کار سیاست مملکت شده اند و مورد احترام و اعتقاد اکثر آقایان هستند در این مسئله که سابق برایشان انجام شده است و حالا هم شوراوش هست يك دقت و توجه کاملی بکنند و حقیقه سیاست خارجی ما را از سیاست عملی احترام و اعتقاد و منفعت متقابل (صحیح است) نه احترام یکجانبی یا منفعت یک جانبه (موقر - قبل و قعجان) اینست که بنده بدون اینکه بخواهم وارد تفصیلات بیشتری بشوم راجع باین کشور و راجع باین ملت و باین عهدنامه بطور کلی نظر ایشان را جلب می کنم که ایشان به بندند در این عهد مودتی که ما پیشنهاد شده و ما تحت شور متقابلی بگذاریم آیا شرایط مساوی در این تعهدات و منافع مشترك وجود دارد یا خیر؟ (صحیح است - احسن)

رئیس - آقای وزیر امور خارجه وزیر امور خارجه - بیانات جناب آقای فرهودی دو قسمت بود یکی اشاره فرمودند که مصالحی که از حیث جمعیت با هم مساوی نیستند تعهداتشان چه وضعی باید داشته باشد ؟ البته خود ایشان میدانند و محتاج به بحث نیست که روابط بین دو مملکت هیچ وقت روی جمعیت حساب نمیشود، چه بسا ممالکی در دنیا هستند که میلیونها جمعیت دارند دوست میلیون ، سیصد میلیون ، چهار صد میلیون یا يك ممالکی عهدنامه می بندند که پنج میلیون ، ده میلیون جمعیت دارند اگر این حساب باشد هیچ فراری در دنیا بین آن ممالک و ممالک دیگر نیاید باشد و جمعیت نیست جمعیت يك چیزهایی دیگر است بملاوه همیشه معمول بوده است ، از اولی که روابط سیاسی بین المللی در دنیا ایجاد شده است روی مسائل دیگری حساب میکنند نه روی جمعیت و وضعیت جغرافیائی روی موقعیت ممالک و اهمیت که در کارهای دنیا دارند در امور اقتصادی دارند تمام اینها طرف رعایت میشود . اما اینکه فرمودند چه فایده ای ما می بریم از این روابطی که با این مملکت با ما ممالک دیگر داریم ؟ اولاً باین مملکت اردن ما دارای روابط مذهبی و روابط اسلامی و علائق دینی هستیم خاصه که در رأس این مملکت هم یکی از افراد خاندانهای شریف اسلامی وجود دارد که از اسلام تا بحال هر طرف پناه

حائری زاده - خیانت باسلام کرده اند این خانواده (و موقیت مهمی در اسلام داشته اند بملاوه اساس سیاست خارجی مملکت ما همیشه مبتنی بوده است بر منشور ملل متفق و تمام کسانی که عضو هستند در این ملل متفق ما باید با آنها ارتباط داشته باشیم اهمیت ندارد که اینها كوچك باشند یا بزرگ باشند یا جمعیت شان زیاد باشد یا كم باشد ؛ موقیت جغرافیائی یا موقیت اقتصادی شان خیلی مهم باشد یا كمتر مهم باشد و بنا بر این بنده خیال میکنم که نسبت باین عهدنامه ای که بسته شده هیچ اشکالی نیست و برای ما مفید است و از لحاظ جامعه اسلامی بیشتر برای ما اهمیت دارد بنده موقع را منتهم می شمارم و يك مطلبی را عرض می کنم و شاید این جواب از يك سؤال مقدری باشد و آن این بود که تقریباً در ۱۰۱۰ روز قبل يك اطلاعی منتشر شد در جراید خارجی که اهل حضرت ملك هیدالله پادشاه مشرق اردن در استانبول بعضی بیاناتی کرده اند که این بیانات پندیده نبوده . البته بلافاصله وزارت خارجه بحسب وظیفه تعقیقات کرد و معلوم شد که آنچه در جراید نوشته شده خیلی مطالبه آمیز است و صحیح نیست و بعد يك خبری از دولت اردن رسید و خود آنها توضیحاتی دادند و هم نهم نهمت وزیر آن کشور توضیحاتی داد و هم خود اهل حضرت پادشاه اردن توضیحاتی دادند که معلوم شد که آن مطالبی که منتشر شده بود صحیح نبوده و ایشان غیر از خیر و صلاح مملکت ایران منظور و مقصودی نداشته اند و همیشه طالب خیر و صلاح و پیشرفت ملت ایران هستند و آنچه گفته شده تنها سوء تفاهمی بوده ، بنابراین از این جهت هم در خاطر آقایان خنده ای نباشد این واقیل از اینکه سؤالی بشود ، بنده خواستم که بعنوان جواب سؤال مقدر قبلا عرض کرده باشم .

حائری زاده بشه موافق مشروطم چرا اجازه نمی دهید؟ رئیس - پیشنهاد سکوت رسیده مقدم است ، حالا قرائت می شود (شرح زیر قرائت شد) پیشنهاد میکنم لا بهمه مورد بحث مسکوت بماند .

آقای فرهودی در ضمن فرمایشاتشان بتفصیل فرمودند باینکه ما چه منفعتی داریم از این قرارداد دوستی ؟ ما با بسیاری از کشور ها ارتباط و آشنائی داریم دولتی معمولی هم داریم ولی قرار داد نداریم قرار داد دوستی با دولتهای همجوار و با کشورهای که منافع مشترك با مملکت ما و ارتباطات زیاد دارند ، لازم داریم آقای وزیر امور خارجه . این دولت هاشمی اردن ما نمی فهمیم با چه اصولی اداره می شود؟ (صحیح است) از یکطرف این دولت مجلس دارد از طرف دیگر فرمانفرمای کل قشون و کسی که خود آقای ملك هیدالله مجبور است اوامر او را اطاعت بکند ، انگلیسی است . ما نمی دانیم که چه طور وقتی راجع بیوده يك مملکتی يك نماینده ای کوچکی این اظهار نظر کرد تا آن فرمانفرمای قشونش ، آن مأمور انگلیسی امر می کند آن مجلس را می بندد آخر این چه مملکتی است که ما هنوز با سلوب اداره آنجا می نبریم و نمی خواهم عرض کنم بلکه می بریم که يك مملکت مستقلی نیست ، اینجا يك مملکتی است که برای آنکه فرودگاه برای انگلستان باشد ما با دولت انگلستان دوستیم ولی هیچ وقت اجازه نمی دهیم با يك دولتی قرار داد دوستی بسته شود که ما با يك دولت مستقل ، با کشور مستقل روابط دوستی داریم نه با دولت تحت الحمایه و با دولت مصلیح . ما نمی دانیم الان که قرارداد دوستی باین دولت می بندیم خط مشی سیاسی این دولت فردا چه خواهد بود؟ اگر خود اهل حضرت ملك هیدالله مختار و مجاز بود لو لمول مملکتی هر قدر كوچك بود ولو تعدادش پانصد هزار نفر بود ما تمکین می کردیم زیادو کم روی جمعیت نیست ولی فردا این مملکتی که ما باهاش قرارداد دوستی می بندیم اگر وارد يك خط مشی سیاسی شد که مملکت ایران مخالف آن بود چه طور می شود ، با دستور دیگران ما نباید این جا آنکازه بشویم ما نباید قبول کنیم . . .

رئیس - آقا شما اصلاً پیشنهادتان با بیاناتتان مخالف است .

کشاورز صدر - ما اگرین قرارداد را تصویب کردیم دلیل و علت پیشنهاد سکوت اینست که اگر فردا اشخاصی فرار کردند و آنها شد آشیانه جاسوسی و این قرارداد تصویب شد موجب این قرارداد ما نمی توانیم حرفی بزنیم ، چسکار بکنیم اینست که بنده استدعا می کنم از آقایان و خواهش می کنم از آقای وزیر خارجه برای اینکه حداقل در این عرایض

کشاورز صدر - آقای کشاورز صدر پیشنهاد میکنم لا بهمه مورد بحث مسکوت بماند .

آنجا يك تحقيقى بشود مذاقه اى بشود این قرار داد مسکوت بماند ما با هر کس که قرر داد دوستى نیستیم معنیش این نیست که دوست نیستیم دوست هستیم قرار داد بماند تا بتوانیم قرار داد را ماتحقیق بکنیم تا بفهمیم که این آشیانه فساد برای ما میشود یا نه؟ مثل همین اخباری که گفته شد آقای وزیر امور خارجه گفتند مبالغه شده پس يك چیزی بوده آقای ملك عبدالله اگر میخواهد ما با او دوست باشیم و کشورش را مستقل بدانیم و این قرار داد را تصویب کنیم اعلام کنند که شرکت نفت جنوب تجاوز کرده و ما همردی میکنیم با ملت ایران نه خلاف این را گفته باشد استدعا از آقایان عزیز و همکاران محترم دارم که رأی باین قرار داد الان باعجله ندهند مسکوت بماند میرویم تحقیق میکنیم بعد از تحقیق رأی میدهیم (صحیح است) ضرورتی ندارد که در اینکار الان عجله بکنیم (صحیح است)

رئیس - آقای نورالدین امامی

نورالدین امامی - جناب آقای
کشاورز صدر استدعا میکنم برایش بنده توجه بفرمائید اولاً باید نمایندگان محترم توجه بفرمائید که این شور اول این لایحه است این قرار داد بایستی پس از تصویب شور اول برگردد سیر کمیسیونهای مربوطه را بکنند و اگر نمایندگان محترم هم توضیحاتی بنظرشان برسد لازم باشد باید تشریف فرما بشوند بکمیسیون در موقع تشکیل کمیسیون مطالب را بفرمائید و جناب آقای وزیر خارجه هم تشریف ببرند آنجا توضیحات لازم را بدهند و اما اینکه فرمودند ما با دولت‌های همسایه و مجاور خودمان قرار داد داریم آقا مگر دولت برزیل همسایه ماست که ما با او قرار داد بسته ایم (اسلامی - آنهم بسیار بیجاست) دولت هاشمی اردن يك دولت مسلمانست امروز صبح هم عرض کردم ما با تمام مسلمانها بحکم خدا و محمد بن عبدالله (ص) قرار داد برادری در ۱۳۷۰ سال بیشتر بسته ایم (صحیح است) ما با همه مسلمانها برادریم و قرار داد ما را بسته ایم

و اما آنکه فرمودند فرمانفرمای قشون فلانها فلانکس است ما با فرمانفرما قرارداد نمیبندیم بارئیس قشون قرارداد نمیبندیم (حائری زاده - همه کاره اش است) اجازه بفرمائید با فرمانده قشون قرار داد نمی بندیم مافراداد جنگی نمیبندیم ما معاهده برادری و مساوات می بندیم ما با کسی کاری نداریم ، جنگ نداریم و یکی هم جناب آقای کشاورز صدر این را باید توجه بفرمائید یکی از هلاک استقلال هر مملکتی قرار داد با دولت بزرگ و مستقل است . این دولتهای کوچک که بحمدالله یکی یکی مخصوصاً دول مسلمان پاکستان و سوریه یالبینان (کشاورز صدر - این با آنها قابل مقایسه نیست) اینها را ما میخواهیم زیر بیرق خودشان و روی پای خودشان بایستند . ما باید با اینها قرارداد ببندیم تا دستهای خائن خارجی واجنبی را از سر آنها دور کنیم .

دکتر بقائی - ولی بقیه عربها از ما
میرنجند ، باین یکی که بستیم بقیه از ما میرنجند .

کشاورز صدر - نوکر گلوب
باشاست .
نورالدین امامی - ما با عرب
کاری نداریم ما با تمام مسلمانها قرارداد داریم .

دکتر بقائی - آخر باین یکی که
بستیم باقی مسلمانها از ما میرنجند آقای رئیس يك توضیح مختصری میخواستم بدهم رئیس - توضیح ندارد بکنفر توضیح داد و مخالف هم جواب داد .
دکتر بقائی - سؤال میخواستم
بکنم .

رئیس - سؤال از کی؟
دکتر بقائی - از خود جناب عالی .
رئیس - سؤال وکیل از وکیل
منوهست باید رأی گرفته شود باین پیشنهاد .
فلا اعلام رأی می شود .

(۶ - **ختم جلسه بعنوان تنفس**)
رئیس - آقایان اگر موافقت میفرمائید
چند دقیقه تنفس داده شود .

(**مجلس مقارن ظهر بعنوان تنفس**
تعطیل و دیگر تشکیل نگردید .)
رئیس مجلس شورای ملی - رضا حکمت